National Library 56253
Gen.Acquisitions Section
Ottawa, Ont.
K1A ON4

B103/a/20/6

Second class mail registration number — 1089.

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 72 (2515) XXVII aastakäik — Neljapäeval, 28. septembril 1978 — Thursday, September 28, 1978 — Üksiknumbri hind 10 senti

National Library
Bibliothèque Nationale
OCT 5 1978
NEWSPAPER SECTION
SECTION DES JOURNAUX

Eesti-Läti-Leedu segakomitee KGB provokatsioon?

Mart Nikluse seletused ülekuulamistel Tallinnas

NEW YORK — Ülemaailmne Eesti Kesknõukogu avaldas dokumendid Eesti ornitoloogi Mart Nikluse ülekuulamise kohta riikliku julgeoleku komitee poolt Tallinnas seoses rea leedu dissidentide vastu tõstetud süüdistustega ja KGB väitega, nagu oleks moodustatud ja tegutsemas Eesti—Läti—Leedu segakomitee nõukogude korra kukutamiseks Balti riikides. 7 masinkirjas lehekülge materjali eesti keeles, M. Nikluse allkirjaga ja tema käekirjaga tehtud venekeelsete selgitavate märkustega on paljundatud raudteesriide tagant välja toimetatud originaalidest.

Linnuteadlane Mart Niklus kuulati möödunud aastal Tallinnas, Lai tän. 44 riikliku julgeoleku komitee hoones luureasutise vanemuurija kapten A. Otsa poolt üle leedu dissidendi B. Gajauskase asjus, kelle vastu Leedus oli tõstetud kriminaalsüüdistus. Küsimused, mis tuli M. Niklusele esitada, anti Vilniusest üle Tallinna fototelegraafi teel Leedu KGB uurimisosakonna ülema asetäitjalt V. Kazhiselt.

Mart Niklusele võimaldati vastused küsimustele sealsamas kirjutada mustendile.

Mart Niklus oli juba varem B. Gajauskase asjus kinni peetud, läbi otsitud ja ülekuulatud. Nüüd esitas kapten A. Ots M. Niklusele küsimuse, mis ajast ja kuidas ta teab Vilniuse linna elanikku Viktoras Anastasi p. Petkust ja millised on nende omavahelised suhted.

Mart Niklus avaldas imestust, et B. Gajauskase asjalt nüüd üle minnakse hoopis uuele isikule, Viktoras Petkusele. Ta vastas, et tunneb Petkust umbes viis aastat, tuttavaks sai Nikluse poolt Vilniuses korraldatud teadusliku uurimise puhul, on käinud tema kodus ja jutt on keerlenud igapäevase elu ning päevasündmuste ümber.

Uurija kapten A. Ots päris nüüd, missuguseid dokumente või kirjandust tõi V. Petkus M. Niklusele kooskõlastamiseks, tõlkimiseks ja paljundamiseks.

Mart Niklus vastas, et nagu ta mäletab, olnud V. Petkuse dokumentideks N. Liidu uue põhiseaduse projekt, UN-i inimõiguste deklaratsioon ja Euroopa julgeoleku ja koostöökonverentsi lõpp-akt. Midagi nõukogudevastast seal ei olnud.

Nüüd tuli kapten A. Ots välja ülekuulamise peapõhjusega, esitades M. Niklusele küsimuse:

Mida teate Viktoras Petkusest seoses nõukogude-vastase Eesti—Läti—Leedu Segakomitee moodustamisega ja sellega seotud dokumentide levitamisest? Ja mida teate Antanas Terleckasest?

Mart Niklus vastas, et ta ei ole midagi kuulnud nimetatud komitee moodustamisest seoses V. Petkusega, ei tea midagi vastavate dokumentide levitamisest ja ei tunne ka Antanas Terleckase nimelist isikut.

Küll aga ta teab, et sellise komitee moodustamisega tegeleb Eesti NSV ministrite nõukogu juures asuva riikliku julgeoleku komitee töötaja Albert Molok, kes vastava ettepaneku teinud Tallinna elanikule Erik Udamile.

Molok pakkunud Udamile sadadesse tuhandetesse rubladesse ulatavat rahasummat ja soovitanud komiteesse kaasa tõmmata ka läti ja leedu nõukogudevastaseid elemente. Samuti on teada, et Albert Molok esitas samasuguse ettepaneku ka Tallinna elanikule Koidula Silvrele, pakkudes aga poole väiksemat summat. Kumbagi isikuga A. Molok kaubale ei saanud.

(Järg lk. 8)

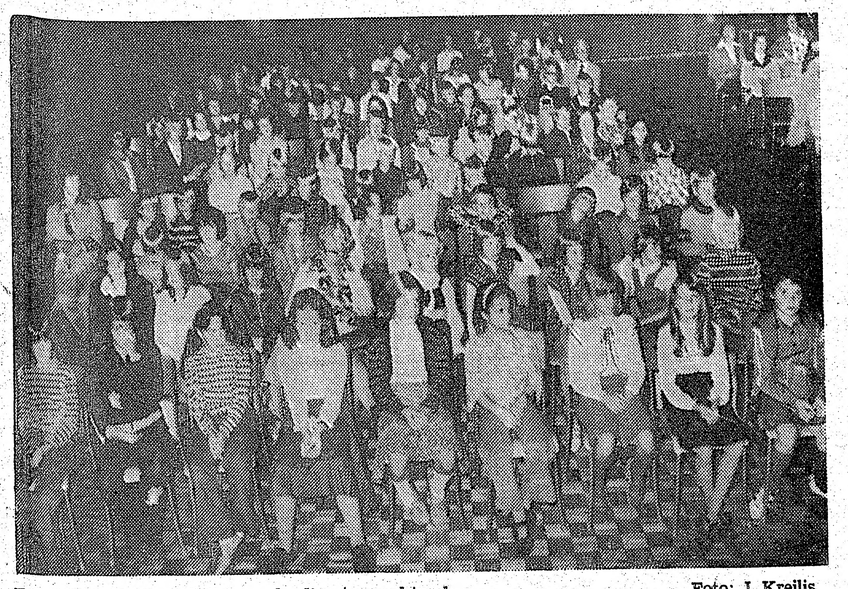

T. E. S. Täienduskooli õpilaspere kooliaasta avaaktusel. Foto: J. Kreilis

Kanada rangem poliitika inimõiguste rakendamisel

N. Liidu välisminister Gromõko Liitunud Rahvaste Organisatsioonis kokkuvarisemise lävel

NEW YORK — N. Liidu välisminister Andrei Gromõko katkestas Liitunud Rahvaste Organisatsiooni peakoosolekul möödunud teisipäeval oma kõne, milles ta atakeeris Camp Davidi kokkuleppeid ja vajus kummargile kõnepuldi kohale. Kohale rutanud abilised kandsid ta välja kuid Gromõko tuli hiljem tagasi ja lõpetas oma kõne. Mõningate arvamiste kohaselt tabas 69-aastast Gromõkot kerge südameatakk, kuid Gromõko enda sõnade kohaselt häirisid teda teravad kaarlampide tuled.

New Yorgis antud pressikonverentsil mainis Kanada välisminister Donald Jamieson, et Kanada on valmis saatma oma sõjaväeüksusi korda pidama Namiibiasse kui seal toimuvad üldvalimised.

Kanada kavatseb saata Aafrikasse 600 meest kuid nõuab samal ajal 600 kanada sõduri vabastamist oma kohustustest Küprosel.

Kanada välisminister toonitas hiljem Liitunud Rahvaste üldkogule peetud kõnes, et Kanada kavatseb hakata vastu võtma senisest suuremal arvul Kambodzhast saabunud põgenikke. Kanada on seni juba oma uksed avanud ligemale 7000-le Kagu-Aasiast tulnud põgenikele, kuid suurendatud kvoota alusel on loota selle arvu suurenemist veelgi 1000-de inimese võrra.

Välisminister oli eriti kriitiline maailmaorganisatsiooni inimõiguste rakendamise poliitika suhtes, seda eriti Kambodzhas.

Ta kinnitas, et Kanada valitsusele saabunud andmeil on Kambodzhas süstemaatiliselt rikutud inimõigusi ning et sealne rezhiim jätkab inimeste terroriseerimist ja nende mõrvamist.

Jamiesoni sõnavõtust võib järeldada, et Kanada on võtnud inimõiguste rakendamise nõudmisel uue rangema poliitilise liini. Seni viljeles Kanada n.n. „vaikset diplomaatiat", lootes sellega saavutada rohkem tulemusi kui avalike nõudmistega ja kriitikaga.

Nüüd on nähtavasti selgusele jõutud, et selline leebe ja järelandlik poliitika ei anna vajalikke tulemusi ning seda oleks vaja muuta.

Eesti täienduskool alustas 30. õppeaastat

Koolinoored võtavad osa kevadel Torontos toimuvast eesti juubelilaulupeost

Esmaspäeva õhtul täitusid jälle Toronto Eesti Maja ruumid suvepuhkuselt naasva eesti noorusega, et alustada uut kooliaastat. Suurde saali kogunes arvukas õpilaspere ja lastevanemad, et üheskoos uuele õppetegevusele pidulikku avamomenti anda.

Koolijuhataja H. Ründva tervitas noori algava kooliaasta puhul, mille järel õp. O. Gnadenteich pidas vaimuliku kõne ja palvuse. Ta ütles, et meil on põhjus Jumalat tänada, kes on lasknud noortel koguneda eesti täienduskooli selleks, et õppida eesti keelt, maateadust ja ajalugu.

See on suur silmapilk, sest eesti keel on kallis kink, mis meil on sin olemas.

Ta tinnitas, et vanemad, kes oma laps eesti kooli toovad, teevad seda tstavusest oma rahva ja armastusest oma laste vastu. See nõuab vanemailt suurt pingutust, et nitu aastat oma lapsi eesti kooli tuua. Pöördudes laste poole ütles ta, et lapsed võivad ise näha, missugune armastus ja kutsumus on vanemail laste vastu. Sellepärast kui olete käed koolitöö külge pannud, siis hoidke sellest tööst kinni ja tehke seda hoolega, siis saate ise kasu ning õpetajad ja vanemad tunnevad sellest rõõmu. Lõpuks ta soovis õpetajaile ja lastele algavaks kooliaastaks Jumala õnnistust.

Järgnevalt koolikomitee esimees H. Lupp andis lühidalt kooli algusega seotud informatsiooni, öeldes et käesoleva nädalaga alustab eesti kool oma 30. õppeaastat ja mõnegi praeguse lapse vanemad on ise selles koolis käinud enne teid,

Keegi ei tea milliseid ausambaid teile 200 aasta pärast püstitatakse, kui teie ei ole lasknud oma rahvust kaotsi minna.

Tehke oma tööd hästi, siis olete alati oma kohust täitnud, ütles koolijuhataja.

Lõpuks ta andis informatsiooni klasside tööaegadest, klassijuhatajaist ja julgustas esimeses klassis alustajaid.

Ühise Eesti hümniga lõpetati kooliaastat avav aktus, misjärel vanemad õpilased siirdusid oma klassidesse, esimesse klassi astujail aga algas registreerimine. Esimesel päeval polnud veel teada kuivõrd arvukas on esimeste klasside õpilaste arv.

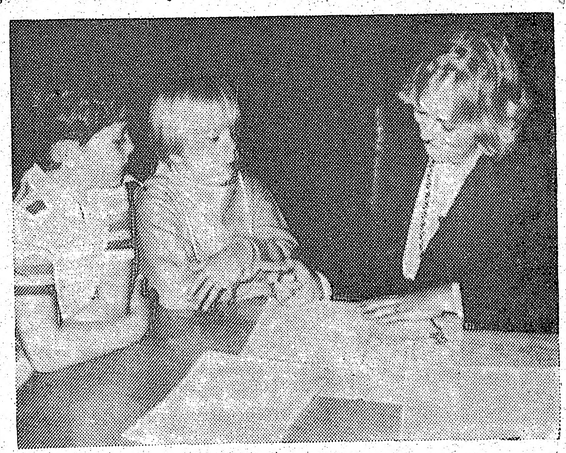

Tähtis päev on jõudnud ka Madis Saksa ellu: registreerimine eesti kooli esimesse klassi. Temal on asi siiski kodune, sest õpetajaks on ta ema Anne-Marie Saks. Pildil vasakult Martin Juuse, Madis Saks ja Anne-Marie Saks. Foto: J. Kreilis

Kokkulepe kirjakandjatega

Post hakkas kolmapäeval normaalselt liikuma

OTTAWA — Tööminister Andre Ouellet'i vahendusel saavutati kirjakandjate ametiühingu ja valitsuse vahel katseline kokkulepe kirjakandjate roteeriva streigi lõpetamiseks. Kokkuleppe tulemusena hakkas post kolmapäeval jälle normaalselt liikuma kuigi streigi tulemusena on suur osa posti sorteerimata ning postivalitsuse andmetel kulub selleks vähemalt viis päeva enne kui olukord muutub täielikult normaalseks.

Kokkuleppe tingimusi esialgu ei avaldatud kuid minister Ouellet'i andmetel tegid mõlemad pooled järelandmisi ja saavutasid kompromissi.

Valitsus lahkus sellega tõenäoliselt oma seniselt rangelt seisukohalt, et tal ei ole rohkem raha ning ta ei saa ühegi endi võrra rohkem kirjakandjate nõudmisi rahuldada.

Ametiühingu president Robert McGarry mainis, et läbirääkimistel esinev ametiühingu esindus oli täielikult rahul kokkuleppega, mis antud oludes on nii hea nagu seda oli võimalik saavutada.

Kirikute toetus mustadele terroristidele

GENF — Kirikute Maailmaliit andis Edela Aafrika (Namiibia) partisanide organisatsioonile 125.000 dollarit toetust, milline summa ähvardab kogu maailmas esile kutsuda meelepaha Maailmaliidu vastu. Toetussumma otsustas partisanidele anda Kirikute Maailmaliidu 25-liikmeline täidesaatev komitee, kes pidas möödunud nädalal oma koosoleku Helsingis. Samal ajal otsustati 85.000 dollariline toetus anda Rodeesia terroristide-partisanide organisatsioonile, kelle liikmed hiljuti alla tulistasid Rodeesia reisilennuki ja mõrvasid lennuki allakukkumisel ellu jäänud kümme reisijat.

Rahuläbirääkimised algavad

Egiptuse president Sadat optimistlik

KAIRO — Egiptuse president Anvar Sadat mainib, et Egiptus alustab Iisraeliga rahuläbirääkimisi kohe pärast seda kui Iisraeli parlament kiidab heaks Camp Davidi kokkulepped ning Iisraeli asunduste likvideerimise Siinai kõrbes.

Arvatakse, et Iisraeli parlament teeb oma otsuse Camp Davidi kokkulepete suhtes juba käesoleval nädalal ning rahuläbirääkimised võivad täies ulatuses alata järgmisel nädalal. Sadat mainis Camp Davidi kokkulepeid kommenteerides,

et nendega lahendatakse need probleemid, mis Kesk-Ida on koormanud ja vaevanud juba 30 aastat.

Iisraeli võimud Jeruusalemmas mainivad, et nad alustavad läbirääkimisi Jordani läänekalda territooriumi ja Palestiina tuleviku otsustamiseks vaatamata sellele, et Jordani kuningas Hussein jäi Camp Davidi kokkulepete rakendamise suhtes äraootavale seisukohale ning ei andnud neile oma toetust.

Jordani jõe läänerannik, mis kuulub praegu Iisraeli okupatsiooni alla, oli enne 1967. aasta sõda Jordani territoorium.

TORONTO EESTI NAISSELTS korraldab

TRIINU ÕHTU

kolmap., 4. okt. kell 7.45 Peetri kiriku seltskondlikes ruumes

Kõneleb pr. E. RABADIK

ETTEKANDEID KOHVILAUD KÕIK TERETULNUD!

ARMAS MAISTE
JAZZ KVARTETT
15. okt. kell 2 p. Tartu College ja kell 5
KELLAVIIE-TEE KONTSERDIGA
Laudade reserveerimine tel. 499-1826

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St Torontos.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto 3, Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $32.—, poolaastas $18.— ja veerandaastas $9.50, kiripostiga aastas $53.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.—.

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $35.—, poolaastas $19.— ja veerandaastas $10.50. Kiripostiga USA-s: aastas $58.—, poolaastas $30.— ja veerandaastas $16.50.

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $69.—, poolaastas $34.50 ja veerandaastas $18.—.

Aadressi muudatus 40 c. — Üksiknumbri hind 40 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher, Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto 3, Ont. M6J 2H2

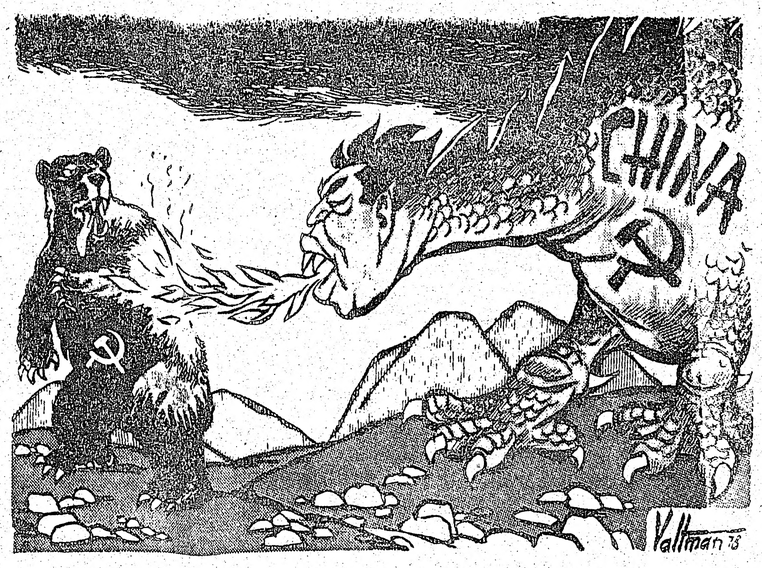

Kommentaarid

Balti võitlusorganisatsiooni BATUN'i uudiste bülletäänis nr. 325 kinnitatakse, et läänemaailma on saabunud Moskvas tegutseva Helsingi inimõiguste grupi viimane läkitus mis on dateeritud 15. juulil 1978 ja milles antakse ülevaade Moskvas ja Leedus toimunud dissidentide protsesside kohta.

Moskvas korraldatud Shtsharanski protsessi on teatavasti läänemaailma massimeedias üksikasjaliselt käsitatud ja seetõttu ei paku juba varem avaldatud informatsiooni kordamine erilist huvi. Hoopis teine lugu on Leedus toimunud leedulase Viktoras Petkuse protsessiga, mida läänemaailma ajakirjanduses on väga tagasihoidlikult puudutatud. Ka selle protsessi kohta annab dissidentide bülletään üksikasjalise ülevaate, tuues avalikkuse ette huvitavaid üksikasju.

Dissidentide ajakiri kinnitab, et Petkuse protsess oli mõeldud ja kavandatud Balti riikides tegutseva vabastamise liikumise diskrediteerimiseks. Protsessile kutsuti tunnistajatena dissidente kõigist kolmest Balti riigist, et tekitada protsessil vajalikku atmosfääri, mis siiski ei õnnestunud, kuna terve rida dissidente keeldus tunnistuse andmisest. Välismaailma jõudnud dissidentide ajakiri mainib Viktoras Petkuse senise tegevuse selgitamiseks, et Petkus on üldiselt tuntud tegelane Leedu Katoliku Nooruse Liikumises, mille eest ta on veetnud 16 aastat vanglas. Teda süüdistati „nõukogude vastases propagandas" ja „nõukogude vastase organisatsiooni" rajamises, kuid sellele lisaks leiutati Petkuse murdmiseks veel lisasüüdistus ja tembeldati ta homoseksuaaliks. Kohtusse toodi viimase süüdistuse tõestamiseks ka ainsa tunnistajana üks sõdur, kes väitis, et Petkus olevat ta 1973. aastal ära võrgutanud. See süüdistus on rajatud ilmselt savijalgadele, kuna Petkus oli tol ajal pideva valve all ja kui midagi sellist oleks juhtunud, oleks ta kohe arreteeritud ja kohtu alla antud.

Petkuse tegevuse kohta andis üksikasjalise iseloomustuse läti dissident Viktors Kalninsh kes hiljuti pääses vabasse maailma ning saabus Ühendriikidesse. Kalninsh kinnitab, et Petkust karistati seadusevastaselt kuna ta ei teinud midagi illegaalset. Ta väitis, et Helsingi kokkulepete täitmise jälgimiseks Leedus loodud grupp ei ole keelatud nõukogude seaduste kohaselt. Kui Petkust süüdistati Eesti—Läti—Leedu rahvusliku liikumise keskkomitee moodustamises, siis ei ole ka seal midagi ebaseaduslikku. Selle organisatsiooni rajamise tulemusena ei moodustatud ka Eestis ja Lätis Helsingi kokkulepete täitmise järele valvavat organisatsiooni, kuna neid ülesandeid pidi täitma uus keskkomitee, kelle eesmärgiks oli uurida ka Balti riikides toimuvat venestamise protsessi. See keskkomitee kavatses hakata välja andma ka oma ajakirja „Es-La-Li'd", millest taheti Moskvas toimuval pressikonverentsil informeerida ka läänemaailma ajakirjanikke. Pressikonverents pidi toimuma 1977. aasta augustikuu lõpul kuid KGB jõudis sellest ette ja arreteeris Petkuse. KGB kuulas mitmel korral üle ka Kalninshi, kuid tal õnnestus siiski näljastreigi abil oma varem algatatud emigratsiooniplaane läbi suruda ja vabasse maailma pääseda.

Kalninsh imestab, et läänemaailma ajakirjanikud pühendavad tähelepanu ainult nendele protsessidele, mis juhtuvad Moskvas, kuna neid ei huvita väljaspool pealinna toimuvad sündmused, millede hulka kuulub ka Petkuse protsess. See on sama küsimus, millele „Vaba Eestlane" on mitmel puhul varem tähelepanu omistanud — läänemaailmas katsutakse alati vaikides mööda minna Balti riikides toimuvatest sündmustest ning kardetakse eriti käsitada neid vahejuhtumeid, mis on seotud Balti rahvaste vabadusvõitlusega.

*

Ühendriikides leidub ka neid poliitikuid ja relvastuse eksperte, kes ei looda midagi N. Liiduga sõlmitud ja kavatsetavaist tuumarelvastuse piiramise kokkulepetest ning arvavad, et sellised kokkulepped

(Järg lk. 3)

Dilemma Nikaraaguas

Nikaraaguas lõppes äsja suur relvastatud vastuhakk ja mäss diktaatorliku presidendi Anastasio Somoza vastu mässuliste lüüasaamisega. Mässajad kontrollisid oma edu kõrgpunktil mitut linna ja strateegilist keskust, kuid olid sunnitud pärast ägedaid võitlusi valitsusvägede kontsentreeritud rünnakute eest taanduma ümbruskonna mägedesse ja metsadesse ning üle piiride Kostariikasse ja Hondurasesse.

Presidendil Anastasio Somozal ja tema pooldajatel õnnestus tema vastu tõstetud mässu ja riigipöörde katset maha suruda, kuid see ei ole veel kaugeltki lahendanud Nikaraagua sisepoliitilist olukorda ja kõiki neid probleeme, mis ähvardavad ka teisi sõjaväeliste dikatatuuride all kannatavaid Ladina-Ameerika riike.

Nikaraagua on üks neist tüüpilistest Ladina-Ameerika riikidest, kus ultra parempoolne diktaator on hoidnud võimu aastate kestel oma käes ning on alla surunud kõik opositsiooni ringkonnad. President Somoza omapärane positsioon on veelgi silmatorkavam seetõttu, et Somoza perekond on Nikaraaguas võimul olnud 45 aastat ning on kasutanud võimu oma perekonna rikastamiseks. Selles olukorras on loomulik, et Somozale ei tekkinud terav ja kardetav opositsioon mitte ainult pahempoolsetes vaid ka mõõdukates ja kiriklikes ringkondades, kes pooldavad sotsiaalsete reformide läbiviimist ja ääretu vaesuse all kannatava elanikkonna olukorra parandamist.

Kuid Nikaraagua on tüüpiline näide sellest, et mõõdukad ja demokraatlikult mõtlevad ja häälestatud ringkonnad, grupid ja parteid ei ole võimelised olukorra muutmiseks vajalikke samme astuma ning jätavad need ülesanded pahepoolsetele ekstremistidele, kellede eesmärgiks on endisc rezhiimi kõrvaldamisel rajada selle asemel kommunistlikku riigikorda. Nikaraagua mäss ja vastupanu kinnitavad meile, et seal ei olnud tegemist väikese vastuhakuga, vaid hästiorganiseeritud suuremate operatsioonidega, mis toimusid kindlate kavade ja plaanide alusel. Kui Ühendriikide ajalehed ja teised massmeedia vahendid mainivad, et Nikaraagua ülestõusu ajal võitlesid koolipoisid jahipüssidega ja kividega valitsuse hästirelvastatud armee vastu, siis tunduvad väited ebatõenäolistena ja isegi naiivsetena. Kahtlemata said mässajad nii organisaatorite kui relvade näol abi kusagilt väljastpoolt ja loogiliselt mõteldes tuli see abi Kuubalt, kus Castro aastate kestel haudub plaane Ladina-Ameerika marksistlike revolutsioonide ja ülestõusude organiseerimiseks.

Nikaraagua mäss ja selle resoluutne mahasurumine on pannud Ameerika Ühendriigid peavalu tekitavasse olukorda. Washington on seni toetanud relvadega ja laenudega Nikaraaguat, kartes teise Kuuba tekkimist, kuid pärast ülestõusu Somoza vastu, eriti kus Ühendriikide ajakirjandus oma artiklites ja kommentaarides mässulisi kõigiti toetab, peab president Carter Ühendriikide senise poliitika revideerimisele võtma. See on väga delikaatne küsimus, kuna ühest küljest ei saa ameeriklased Somozalt toetust ära võtta ja teda lahkuma sundida, kuid teisest küljest peavad nad omalt poolt midagi ette võtma ja oma mõju maksma panema, et aidata Nikaraaguas võimule demokraatlikult mõtlevaid mõõdukaid ringkondi, kes moodustavad vastukaalu Castro agentide poolt ülesköetud marksistliku Sandinist Liberation Frondi liikmeskonnale.

Kui see ei õnnestu ja Somoza põlatud rezhiimile järgnevad kommunistid oma diktatuuriga, siis on Ladina-Ameerikas ja Ühendriikide tagahoovis tekkinud teine Kuuba, kust levitatakse revolutsioonilisi ideesid ka Nikaraagua naaberriikidesse. Mõned eksperdid arvavad, et kommunistlik Nikaraagua kujuneb ka selleks eelpostiks, kus hakatakse tegema plaane ja astuma samme Mehhiko bolsheveerimiseks. Selline väljavaade ei ole ameeriklastele sugugi meelitav, kuna siis on kommunistid jõudnud oma operatsioonidega ja maailmavallutamise plaanidega otse Ühendriikide piiridele.

K. A.

Hiina—Vietnami suhted halvenevad

TOKIO — Hiina ja Vietnami vaheline vahekord muutub iga päevaga teravamaks ja mõlemad kommunistlikud riigid räägivad juba sõjalise kokkupõrke võimalustest. Hiina ametlik teadeteagentuur teatab, et Vietnami võimud lammutavad hiinlaste majad, mis asuvad Hiina piiri lähedal Vietnami territooriumil. Ühe teate kohaselt on vietnamlased tunginud isegi Hiina territooriumile ning nihutanud piiri edasi 1000 jardi võrra, püstitades uuele piirile okastraataia. Hiina ja Vietnami vahelised suhted on viimasel ajal kiiresti halvenud, kuna Hiina süüdistab Vietnami võimusid avalikult Vietnamis elavate hiinlaste tagakiusamises.

● Kolonel-leitnant George Jüri Raunam, kes viimati oli USA-s praegu kõrgeimas astmes oleva sõjaväelase, viie-tähe-kindrali Bradley vanemaks adjutantiks, läks eru, olles 25 aastaga välja teeninud pensioni. Ta asus tööle panganduse alal State National pangas El Pasos, Texases.

● Teisipäeval, 22. augustil avas Stokholmi eesti algkool jälle oma uksed õppetöö alguseks. Nagu tavaliselt, oli see pidupäevaks nii õpilastele kui ka vanematele, eriti aga nendele, kes emade-isade poolt esmakordselt kooli toodi. Tänavu sügisel alustas õppetööd 95 õpilast. Esimese klassi tänavune klassijuhataja Ann Mari Askeri on ise eesti kooli õpilane, kelle juhatusel alustavad tööd 13 noort.

Oleme ESTO-80 Rahvuskongressil ühes paadis

R. Kreemi ettepanekud Rootsi Ülemaailmsetele Eesti Päevadele

ESTO-80 korraldamisel Stokholmis on tekkinud probleeme Rahvuskongressi organiseerimisega ja selle koosseisu moodustamisega. Kuna küsimus ähvardab esile tuua suuremaid lahkhelisid ja arusaamatusi, siis on ESTO-80 peakomitee esimees Richard Norvell pöördunud hiljuti I Põhja-Ameerika ja I Ülemaailmsete Eesti Päevade peakomitee esimehe Robert Kreemi poole Torontosse üksikasjalise ülevaate saamiseks seniste kongressi korraldamise alustest ja R. Kreemi seisukohtadest. Allpool esitame need mõtted, mis R. Kreem andis edasi Rootsi.

Enne kui Ülemaailmsed Eesti Päevad Torontos 1972 ja Baltimores 1976 teoks said, toimusid Torontos ja New Yorgis vaheldumisi neljad Põhja-Ameerika Eesti Päevad (1957, 1960, 1964 ja 1968) ja ühed Eesti Päevad Rootsis (1968). Mõlemate pidustuste ajal toimusid meil ka ametliku kava raames rahvuskongressid.

I P. A. E. P. rahvuskongress 1957 oli meie organisatsioonidele rohkem pidulikuks kokkutulekuks kui töökongressiks.

See oli esmakordseks eesti organisatsioonide esindajate kokkutulekuks Põhja-Ameerika mandril. Igal organisatsioonil vaatamata oma suurusele oli võimalik kongressile saata 3 esindajat. Rootsist olid rahvuskongressil August Rei ja Arvo Horm. Kongressil olid vaid üksikud ettekanded.

I Põhja-Ameerika eesti organisatsioonide kongressi suureks puuduseks oli see, et Eesti Päevade tegelaskond oli seotud mitmesuguste proovide ja muude askeldustega ja tal ei olnud võimalik rahvuskongressist osa võtta. Sellepärast jäi see kongress ka viimaseks Põhja-Ameerika eesti organisatsioonide kokkutulekuks selles vormis.

New Yorgis toimunud pidustuste ajal korraldas peakonsul J. Kaiv organisatsioonide esindajaile vastuvõtud,

mis olid lühikesed ning andsid org-ide tegelastele võimaluse intiimsemalt kokku saada. Stokholmis ei olnud E. P. ajal organisatsioonide esindajate suuremat kokkutulekut. Võtsin aga seal osa REE laiendatud juhatuse koosolekust. Sel koosolekul anti toetus Ülemaailmsete Eesti Päevade mõttele, millel oli oluline tähtsus selle suurüituse saamisloos.

I Ülemaailmsetel Eesti Päevadel Torontos 1972 oli meil kaks üldist organisatsioonide esindajate kokkutulekut — Rahvuskongress ja ÜEP tegelasorganisatsioonide esindajalle korraldatud bankett, mille finantseeris ja korraldas ametlikult Ontario provintsivalitsus. Kuna ligi 1000 vaba maailma eesti tegelast olid selles saalis, siis kujunes kokkutulek omamoodi ajalooliseks sündmuseks.

Kontroversiaalsus on alati valitsenud E. P. rahvuskongresside ümber. ÜEP '72 Kongress oli korraldatud peakomitee ja mitte mingi teise väljaspoolse org'i poolt. Peakomiteel oli arvukate toimkondade kõrval ka Rahvuskongressi toimkond, mis loodi nagu kõik teised toimkonnad.

Kongressiks oli reserveeritud üks päev ning peaeesmärgiks oli manifesti ja valitsustele saadetava vabadusnõude vastuvõtmine.

Esimese neist esitas Rahvuskongressile peakomitee, teise Ülemaa-

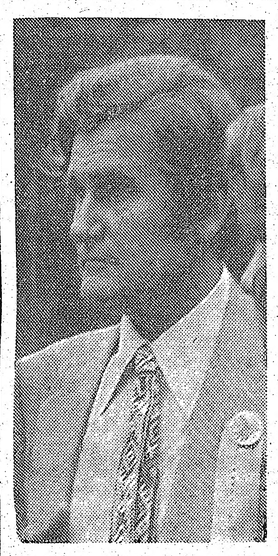

R. KREEM

ilmne Eesti Kesknõukogu. Ü. E. Kesknõukogu, rida Rootsi suuremaid organisatsioone, skautide ja gaidide ülemaailmsed liidud, kirikud jne. korraldasid Rahvuskongressile lisaks veel oma koosolekud.

Baltimore'i Rahvuskongress oli korraldatud ÜEP peakomitee palvel Ü. E. Kesknõukogu poolt. S.o. peakomitee delegeeris selle korraldamise poliitilisele keskorganisatsioonile.

Kui Rootsis nüüd III E. Päevi korraldatakse, siis peaks kindlasti Toronto originaalsele kongressi korraldamise alusele toetuma peamiselt kahel põhjusel:

1) Rahvuskongressi mõtet on raske eraldada kogu ÜEP ideoloogiast ja 2) mitmed suured organisatsioonide liidud nagu Eesti Komitee Rootsis ja Eesti Liit Kanadas ei ole Ü. E. Kesknõukogu liikmed. Peakomitee poolt korraldatud Rahvuskongress oleks kõiki ringkondi ühendav. Rahvuskongressi kõrval on igasugustel organisatsioonidel ja nende liitudel eraldi võimalus omi küsimusi arutada ja otsustada.

Rahvuskongress peaks olema lühike ning tegelema meie kõige tähtsamate küsimuste ja deklaratsioonidega. Inimeste mõtted on pidustuste ajal kõige vähem koosolekute juures.

Konkreetseid asju saab käima panna väiksemate erinõupidamiste kaudu ning pikad ettekanded nagu küsimused ja aruanded peaks aja kokkuhoiu pärast osavõtjalle lihtsalt kirjalikult kätte andma.

Ajakirjanduses ja meie keskorganisatsioonides on palju juttu olnud „õiglastest" rahvuskongressi alustest. Aga mis on õiglane alus? Kui rahva poolt otseselt valitud keskorganisatsioonid USA-s, Kanadas, Rootsis ja Saksamaal saaksid kongressile saata kõik oma esinduskogu liikmed (mitusada), siis Austraalias, Inglismaal, Kanadas ja Rootsis on ka organisatsioonide liidud oma esinduskogudega. Tundub, et sel korral peaksid ka nende keskorganisatsioonide esinduskogude liikmeil kongressist olema õigus samal alusel osa võtta, sest ka n.n. valitud keskorganisatsioonide liikmed kuuluvad ju organisatsioonidesse. Kui aga kõiki keskorg-e lubada sellisel viisil kongressist osa võtma, siis saaks Rootsi, Kanada ja USA saata kongressile nii palju esindajaid, et see oleks ebaõiglane teiste maade suhtes.

On olnud kõne all ka, et igaüks, kes rahvusliku töö vastu huvi tunneb kongressist saaks osa võtta. Selline moodus annaks meie nooremal põlvkonnal suuremal arvul võimaluse nõupidamisest osa võtta, sest noorus väga suures ulatuses ei kuulugi formaalsetesse organisatsioonidesse. Minule tundub, et kõige parem oleks kui ESTO-80 peakomitee lihtsalt lubaks organisatsioone suuremaarvuliste delegatsioonidega kongressist osa võtta. Samuti peaks peale selle olema võimalus igal eestlasel kongressist osa võtta hääleõigusega. Kanada ühiskonnas praktiseeritakse palju seda moodust.

Palju tähtsam kui kongressist osavõtmine alus on see, mida selle kokkutulekuga tahetakse kätte saada.

Minu arvates pole mingit mõtet liiga kontroversiaalseid küsimusi kongressi päevakorda võtta.

Kui see nõnda oleks, peaksime mitu päeva koos istuma. Ka siis nende hääletamine oleks rahkem lähutav kui ühendav. Kongressil tahaks aga kuulda mõningaid uurimustele ja praktikale põhjenevaid mõtted. Vabade eestlaste manifest on juba Torontos vastu võetud. Seda pole mõtet korrata.

Vastu tuleks aga võtta apell vabale maailmale meie kodumaa okupeerimise küsimuses, meie oma jatkuva võitluse deklaratsioon ja otsus IV ÜEP korraldamise osas.

Kui see nii on, milleks siis üldse liigselt vaielda Rahvuskongressist osavõtu võimaluse pärast. Põhilistes küsimustes oleme ju kõik samamõttelised ja ühes paadis.

The Provincial loterii võidud

24. sept. peetud Provincial loterii loosimisel langesid kuus 1-miljonilist peavõitu pileteile nr. 4428652, 4911232, 5191049, 6318851, 8892674 ja 6363084. Kokku loositi välja 9100 võitu kokku 12,7 miljonit dollarit.

...ntaarid

...rganisatsiooni BA- ... bülletäänis nr. 325 ... t läänemaailma on ... kvas tegutseva Hel- ... iste grupi viimane ... dateeritud 15. juulil ... antakse ülevaade ... dus toimunud dissi- ... side kohta. ... aldatud Shtsharans- ... n teatavasti lääne- ... meedias üksikasja- ... ja seetõttu ei paku ... valdatud informat- ... ne erilist huvi. Hoo- ... n Leedus toimunud ... ras Petkuse prot- ... läänemaailma aja- ... väga tagasihoidli- ... Ka selle protsessi ... ssidentide bülletään ... levaate, tuues ava- ... itavaid üksikasju. ... ajakiri kinnitab, et ... ss oli mõeldud ja ... ti riikides tegutse- ... liikumise diskre- ... Protsessile kutsuti ... dissidente kõigist ... riigist, et tekitada ... likku atmosfääri, ... nestunud, kuna ter- ... nte keeldus tunnis- ... st. Välismaailma ... ntide ajakiri mai- ... tkuse senise tege- ... eks, et Petkus on ... tegelane Leedu Ka- ... Liikumises, mille ... ud 16 aastat vang- ... istati „nõukogude ... andas" ja „nõuko- ... rganisatsiooni" ra- ... llele lisaks leiutati ... iseks veel lisasüü- ... ldati ta homosek- ... sse toodi viimase ... tamiseks ka ainsa ... s sõdur, kes väitis, ... ta 1973. aastal ära ... süüdistus on ra- ... avijalgadele, kuna ... ajal pideva valve ... gi sellist oleks juh- ... kohe arreteeritud ... ntud. ... evuse kohta andis ... *iseloomustuse läti* ... s Kalninsh kes hil- ... asse maailma ning ... iikidesse. Kalninsh ... tkust karistati sea- ... na ta ei teinud mi- ... Ta väitis, et Hel- ... te täitmise jälgimi- ... odud grupp ei ole ... gude seaduste ko- ... kust süüdistati Ees- ... rahvusliku liikumi- ... moodustamises, ... eal midagi ebasea- ... organisatsiooni ra- ... na ei moodustatud ... tis Helsingi kokku- ... järele valvavat or- ... una neid ülesan- ... uus keskkomitee, ... ks oli uurida ka ... imuvat venestami- ... e keskkomitee ka- ... lja andma ka oma ... -Li'd", millest ta- ... oimuval pressikon- ... eerida ka lääneri- ... ike. Pressikonve- ... ma 1977. aasta au- ... kuid KGB jõudis ... arreteeris Petkuse. ... tmel korral üle ka ... tal õnnestus siiski ... oma varem alga- ... ooniplaane läbi su- ... maailma pääseda. ... tab, et läänemaail- ... d pühendavad tä- ... nendele protsessi- ... vad Moskvas, kuna ... väljaspool pealinna ... nused, millede hul- ... tkuse protsess. See ... nus, millele „Vaba ... itmel puhul varem ... istanud — lääne- ... takse alati vaiki- ... nna Balti riikides ... dmustest ning kar- ... äsitada neid vahe- ... on seotud Balti ... dusvõitlusega.

*

... leidub ka neid po- ... stuse eksperte, kes ... N. Liiduga sõlmi- ... vaist tuumarelvas- ... kokkulepetest ning ... llised kokkulepped

(Järg lk. 3)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

30. ja 31. sept. on valvearstiks dr. A. Mae, tel. 493-7231 ja 7., 8., ja 9. okt. dr. R. Pahapill, tel. 921-7777.

Kanada jõulupostmargid

Otse postistreigi lävel avaldas Kanada postiminister J. Gilles Lamontagne informatsiooni, et 20. okt. annab Kanada Post välja tänavuse jõulupostmarkide seeria. Sellesse kuulub kolm postmarki, 12-, 14- ja 30-centilised. Tänavused motiivid on 15. sajandi kunstiteosed. Esimene anonüümse Kölni meistri töö „Madonna õitseva hernega", teine flaamlase Hans Memlingi „Neitsi lapsega" ja kolmas Jacopo di Cione „Neitsi ja laps pühakutega".

Margid trükitakse 6-värvilistena Torontos Ashton-Potteri trükikojas, esimesi 111, teist 76 ja kolmandat 24 miljonit. Markide suurus on 24 × 40 mm vertikaalses asendis.

H. KIRIK
Insurance Agency
KINDLUSTUSED
23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

loovad ainul petliku julgeolekutunde, mis lõpuks võib välja viia sõjani ja katastroofini.

Üks sellistest meestest on Yale ülikooli professor ja endine USA välisministri abi poliitiliste küsimuste alal Eugene Rostov, kes ühes oma äsjases analüüsis üksikasjaliselt kritiseerib Ühendriikide praegust poliitilist liini Salt II läbirääkimistel, mille eesmärgiks on piirata ainult kontinentidevahelisi rakette, mis on suutelised lendama N. Liidust Ühendriikidesse ja samuti vastassuunas. Rostovil ei ole kritiseerivaid sõnu ütelda mitte ainult Salt II läbirääkimiste kohta, vaid ta atakeerib ka neid administratsiooni juhtivaid tegelasi, kes on tembeldanud Salt II läbirääkimiste kritiseerijad detente vaenlasteks ja sõjaõhutajateks.

Rostov mainib, et relvade piiramise kokkulepped pole kunagi suutnud ära hoida sõdasid. Ta deklareerib külmalt, et detente poliitika on ainult müüt ning et läbirääkimised venelastega ei ole suutnud kõrvaldada N. Liidu ja Ühendriikide vahelist pinevust. Külm sõda ei ole kaugeltki likvideeritud, kinnitab Rostov, vaid vastupidi — see on pingelisem kui kunagi varem, kuna N. Liidu ähvardused toimuvad palju suuremas skaalas kui Berliini õhusilla ja Kreeka kriisi ajal. Detente müüdi ja Salt'i läbirääkimiste tulemusena on Ühendriigid jäänud N. Liidust maha kõigi relvaliikide alal — nad on jäänud ka maha relvade produtseerimisel, uurimistöös ja vastavate programmide koostamisel.

Rostovi analüüs on masendav ja lääneriikide poliitikud-strateegid kalkuleerivad praegu, kas N. Liit suurendab oma relvastust oma julgeoleku huvides ja aitab kogu maailmas lääneriikidega koostöös stabiilsemat olukorda luua kui ta relvastuses Ühendriikidest on möödunud või kasutab ta selle relvastuse oma imperialistlike kavatsuste huvides. Äsja Oxfordis toimunud Rahvusvahelise Strateegilise Uurimuste Instituudi konverentsil vaieldi selle küsimuse üle elavalt, kuid kindlale otsusele ei jõutud.

Tundub arusaamatuna, et selle küsimuse üle veel vaieldakse kuigi venelaste agressiivsete kavatsuste tunnusmärgid on kõikjal silmaga näha ja käega katsuda. Praegune unistus detente poliitikast meenutab Teise maailmasõja eelset Inglismaa peaminister Neville Chamberlaini, kes oma arvates teenis rahu huvisid kui ta tegi Hitlerile suuri järelandmisi, mis lõppesid Teise maailmasõjaga.

AMI

T. E. S. Lasteaias algas möödunud nädalal õppetöö. Pildil esimese klassi õpilased koos õpetajatega vastastikusel tutvumisel. Vasakult Ingrid Piil, klaveri juures Helgi Leesment ja paremal lauluõpetaja kohustetäitaj Anne Linkrus.
Foto: Vaba Eestlane

Mustal mandril leivaprobleeme lahendamas

Harald Perten räägib oma tööst ja tegevusest Senegalis ja Sudaanis

Möödunud nädalal viibis Winnipegis rahvusvahelisel teravilja ja leiva konverentsil eestlasest selle ala eriteadlane Harald Perten, kes esines konverentsil ka ettekandega Sudaanis kasvava teravilja sorghumi omapärase jahvatamise menetluse ja selle vilja kasutamise kohta leivaviljana. Harald Perten töötab juba pikemat aega oma erialal Aafrikas — varem Senegalis ja praegu Sudaanis, kus ta Liitunud Rahvaste Organisatsiooni teenistuses olles aitab lahendada Musta mandri leivaprobleeme. Seoses konverentsiga külastas ta ka oma sugulasi Torontos, mis puhul „Vaba Eestlase" toimetusel oli võimalik temaga vestelda.

Kuidas sattus Harald Perten Aafrikasse? Ta viibis teravilja eksperdina 1961. aastal rahvusvahelisel konverentsil, kus tal tekkisid kontaktid Liitunud Rahvaste Organisatsiooni selle ala tegelastega. 1967. aastal astus ta Liitunud Rahvaste Organisatsiooni teenistusesse ja viibis ühe aasta kestel Roomas, kus asub maailmaorganisatsiooni arenguprogrammide peakorter.

Sealt saadeti ta leivaviljade keemikuna ja eriteadlasena Aafrikasse Senegali, kus ta viibis 4,5 aastat ja aitas lahendada sealset leivavilja probleemi.

Senegalis hakati tema juhendusel valmistama hirsist jahu, mida lisati 30 protsendi ulatuses nisujahule juurde ning saadi sel teel maitsev leib.

Oma elu kohta Senegalis mainib Harald Perten, et see oli võrdlemisi meeldiv, kuna kliima oli sobiv ja prantsuse kultuuri mõju on seal veel praegugi tugev.

Senegalist viidi Harald Perten üle Sudaani, kus tulid lahendada leiva valmistamisel uued probleemid. Sudaan ei suuda osta nii palju nisu, kui palju rahvas seda oma toiduks vajab ning selle lünga täitmiseks tuli hakata otsima kohapeal kasvavat vilja.

Hakati katseid tegema Sudaanis kasvava hirsi liigiga, mis on tuntud sorghumi nime all, kuid mida Sudaanis nimetatakse dura.

See vili kasvab kuivadel maadel ning seda produtseeritakse Sudaanis umbes kaks miljonit tonni aastas. Pärismaalased kasutavad seda pannkookide ja pudru valmistamiseks, kuid leiva valmistamiseks ei ole see jahu oma koreda koe ja tumeda värvi tõttu sobiv.

Tuli leida moodus, kuidas saada durast sobivat jahu, mida võiks segada leiva valmistamiseks nisujahuga. Harald Perten töötab selle projekti mänedzherina ning teda abistasid tehnilise eksperdina üks prantslane ja teised eriteadlased. Tehti kindlaks, et durat pole võimalik jahvatada tavalise menetlusega vaid see vili tuleb pulveriseerida, milleks on vajalik kasutada hoopis erilaadseid masinaid ja jahvatamise meetodeid. Dura vilja on aga samal võimalik kasutada ka teravilja kujul kui vilja ümbert eraldada vastava menetlusega kõva väliskest. Katselistes tööstustes valmistatakse nüüd leiba, kus nisujahule on juurde lisatud 25—50 protsenti dura jahu ning uut tüüpi leib on väga maitsev.

Dura jahu kasutamisele võtmisega vähendatakse nisu importi tunduvalt ja riik saab sellega kokku hoida välisvaluutat.

Liitunud Rahvaste Organisatsiooni vastavad asutused on viimase kaheteistkümne aasta jooksul investeerinud umbes 10 miljonit dollarit hirsi ja dura jahude uurimiseks ja produtseerimiseks. Sudaanis rajatud jahvatamise ja küpsetamise tehased on läinud maailmaorganisatsioonile maksma möödunud aasta lõpuks umbes 350.000 dollarit. Jahvatamise operatsioonidega alustati möödunud aasta detsembris ja küpsetamisega käesoleva aasta märtsis. Praegu töötavad need tehased katselisel alusel kuid käesoleval aasta lõpul loodetakse need täies ulatuses produktsiooni rakendada.

Milline on ühe välismaalase elu Sudaanis? On see meeldiv või tuleb seal võidelda vastumeelsete probleemidega? Harald Perten mainib, et ta elab koos abikaasaga Sudaani pealinnas Khartumis, kus tal on korter ühe hoone teisel korrusel. Töökoht asub linnast väljas kuhu on rajatud suur Food Research Centre, kus töötab umbes 250 inimest.

Suuremaks probleemiks eurooplasele on kuumus, kuna termomeeter näitab pidevalt 45—47 kraadi C järele vilus.

Õhujahutajad jäävad sageli jõujaamas tekkinud rikete tõttu seisma ning siis on kannatused seda suuremad. Seltskondlik elu on võrdlemisi tagasihoidlik, kuid välismaalastel on oma klubid, kus käakse ujumas, tennist mängima ja aega veetmas. H. Perten koos abikaasaga on kohaliku saksa klubi liikmed, kuhu võetakse neid inimesi kes räägivad saksa keelt. Peale selle on veel igasugused teiste rahvuste klubid, kuhu koondutakse peamiselt keeltegruppide alusel.

H. Perten mainib, et palga maksab talle Liitunud Rahvaste Organisatsioon, kuid kogu töö ja projekti teostamine toimub kohaliku valitsuse juhtimisel ja kontrolli all.

Harald Pertenil on veel lepingu järele vaja töötada üks aasta Sudaanis ning siis siirdub ta erru. Kuhu — kas Rootsi tagasi? Sinna ei taha H. Perten enam minna, kuna valitsus võtab seal maksude näol inimeselt kõik suure vaevaga teenitud raha. Kuid Kanada — miks mitte siia tulla? „Kuid teil ei ole siin sugugi parem kui Rootsis," konstateerib Harald Perten. „Teie elu läheb sotsialismi suunas palju kiiremalt kui Rootsis ja teie majanduselu käib kiiresti alla. Kanada ei ole praegu küll maa, mis meelitaks siia tulema oma puhkepäevade veetmiseks."

ESTO MUTUAL FUND, LTD.
Aktsia hind 22. sept. $7.19
145 King St. W., Room 1900
Toronto, Ont. M5H 1J8.
Telefon päeval 364-1131
õhtul 925-6812

Ellen Petersoni moeloomingu näitus

Torontos toimub käesoleval nädalal esimene „World of the Women" nimeline naistepidustus. Viiepäevalise pidustuse üritused peetakse Toronto näituse väljakul asuvas Queen Elizabeth Building'us. Selle kavas on mitmesugused naiste alasid (mitte nn. „womens' liberation") käsitlevad ettekanded kodukorrastusest ja -sisustusest, iluravist, moest, toitlustamisest, naiste osast spordis, tervishoius ja mitmel muul alal. Ennelõunat algavaile ettekandeile ja demonstratsioonidele järgnevad moenäitused ja meelelahutuslikud ettekanded.

Teiste arvukate esinejate ja demonstratsioonide hulgas on ka eesti moelooja Ellen Peterson School of Design moenäitus. See toimub neljapäeval, 28. sept. kell 7.30 õ.

ILMAR HEINSOO INSURANCE
Eesti Majas
958 Broadview Avenue, ruum 202,
Toronto, Ontario M4K 2R6
Telefon 461-0764

KÕIKIDEKS KINDLUSTUSTEKS
H. LATER & CO. Ltd.
"INSURANCE"
1482 Bathurst St., 4 kord
(Bathurst—St. Clair)
Telefon kontoris 653-7815 ja 653-7816

Mälestuskivi Hendrik Tannerile

Terasest kotkas ja memoriaalplaat Kotkajärve väravasse

Skautlike noorte juhtide aastakoosolekute ajal Kotkajärvel toimub 1. oktoobril mälestuskivi avamine Toronto Eesti Skaudisõprade Seltsi esimesele ja kauaaegsele esimehele Hendrik Tannerile. Aktiivne tegelane skaudisõprade ja ühistegelaste liikumises, oli Hendrik Tanner üks TESS-i asutajaid ja omab suuri teeneid Kotkajärve laagriala ning sealse eestlaste suvituskoloonia soetamises. Tema surma puhul avaldati soovi mälestuse jäädvustamiseks ja rajati sellekohane mälestusfond. Teoks saab see nüüd Kotkajärve 25-aastase juubeli puhul. Teraskotka valmistasid Lembitu lelled Olev Kindlam ja Endel Leis, pronksplaat valati Paul Kriisa lahkel vahendusel, memoriaali kujundas Heino Jõe.

Kotkajärve ostmise otsus tehti skaudisõprade taluringi välikoosolekul praegusel Kotkajärve lipuväljakul 16. mail 1953. Poolteist aastat varem oli asutatud Toronto Eesti Skaudisõprade Selts juba kindla sihiga, et selts muretseb noortele tükikese „eesti territooriumi" laagripaigaks.

Aga ostu otsuse tegemisel puudusid seltsil juriidilise isiku õigused ja esimesed metsakrundid ostis oma nimele esimees Hendrik Tanner.

Hiljem, kui selts oli inkorporeeritud, andis ta krundid üle seltsile. Nii on Kotkajärve saamise lugu lühidalt. Tegelikult oli sellega ühenduses lakkamatuid sõite kohtade valikuks, õiendamisi ametasutustega, eestlaste veenmist kaasa tulemiseks ja endale isiklikult võetud majanduslik risk. Hendrik Tanner õiendas kartmatult ja väsimatult.

1951—1966 oli Hendrik Tanner Toronto Eesti Skaudisõprade Seltsi esimees. Tema viimane avalik sõnavõtt toimus Kotkajärve kohviku avamisel. Seltsi peakoosolekul järgmisel aastal oli ta tervislikel põhjustel juba tagasi tõmbunud ja valiti üksmeelselt seltsi eluaegseks auesimeheks.

Juunis 1970 lahkus Hendrik Tanner igaveseks, jättes maha noortele pühendatud Kotkajärve ja tagasihoidliku soovi, et üks Kotkajärve suurtest kivimürakatest jääks igavesti „tema kiviks".

Viimase soovi kohaselt palusid omaksed lillede asemel teha annetus mälestusfondi.

Juba samal sügisel tõsteti mõned kaljupakud väravasambaks ja kujundati nendele terastorudest kotkast meenutav stilisatsioon, mis pidi lõpetatama ja pidulikult avatama hiljem. Ei olnud asja algatajat ja projekt seisis tervelt kaheksa pikka aastat. Nüüd Kotkajärve juubeliaastal paisutavad piibrid Kotkajärve vesi, uus juhatus püüab energiliselt lahendada maa-ala juriidilisi probleeme ja ka Tanneri suure kivi asi pääsis liikuma.

Kolme mehe ühistöö tulemusena rajatud memoriaal pidulik avamine toimub pühapäeva, 1. oktoobri hommikul gaidi- ja skaudinooruse juhtide osavõtul. Tulevikus tervitab Kotkajärvele saabujaid värava kaljupakkudel istuv terasest valgepea-merikotkas. Kivile on kinnitatud plaat kirjaga: „Selle maa soetas eesti noortele HENDRIK TANNER obtained this land for Estonian youth 1953".

Pool teksti on inglise keeles, et Kotkajärvele sattuvad mitte-eestlased teaksid mälestusmärki respekteerida.

Mälestuskivi avamisele on kutsutud Hendrik Tanneri lesk Meeli Tanner ja poeg Teas perekonnaga, kes elavad Vancouveris. Äsjase telefonikõnega andsid nad memoraali kavandile omapoolse heakskiidu, kuid teatasid mittetulekust. Loodetavasti võtab kivi avamisest osa Hendrik Tanneri tütar Saima Lüll, kes elab Ühendriikides.

„Hendrik Tanneri kivi" on juba teine mälestusmärk Kotkajärvel. Esimene — n.n. „Lembitu kivi" — asub lipuväljaku ääres ja püstitati kõikide Eesti vabaduse eest langenute mälestuseks esimese nimeliselt teada-oleva kangelase Sakala Lembitu 750. langemispäevaks poiste poolt kogutud kividest. „Lembitu kivi" on Kotkajärvel toimuva tegevuse ajal valgustatud ja seal toimuvad laagrite ning sündmuste ajal hardushetked manalasse varisenud põlvkondade mälestuseks.

VABA EESTLANE

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
Aastas	$32.—	$35.—
Poolaastas	$18.—	$19.—
Veerandaastas	$ 9.50	$10.50

KIRIPOSTIGA

Kanadas:		USA-s:
Aastas	$53.—	$58.—
Poolaastas	$28.—	$30.—
Veerandaastas	$15.—	$16.50

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $69,—, poolaastas $34.50, veerandaastas $18.—

Aadressi muudatus 40 centi. Üksiknumbri hind 40 centi.

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või posti rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont.
M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „.....“ .... 197..... Tellimise katteks lisan $ .... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi ....

Aadress ....

OOTAMATULT LAHKUNUD ARMAST ABIKAASAT JA HELLA ISA, ÄIA JA VANAISA

NIKOLAI ANDRESSON'i

sündinud 24. septembril 1894 Pärnus
surnud 26. septembril 1978 Vancouveris, B.C.

mälestavad sügavas leinas

abikaasa ALICE
tütar EDDA abikaasaga
SIIMON

ARMAST NÕUKOGULIIGET

NIKOLAI ANDRESSON'i

surnud 26. septembril 1978 Vancouveris, B.C.

mälestab leinas

VANCOUVERI EESTI KIRIKU FOND

MÄLESTADES ARMASTUSEGA

TOOMAS HOLMBERG'i

Minu armastus jääb Sinuga!

KATHY

Eestlaste poolt eelistatud ja traditsiooniliseks kujunenud

MATUSEMAJA

Matusemaja on üle 115. aasta teeninud Metropolitan Torontot sama perekonna poolt väljakujunenud traditsioonidega. Moderniseeritud avarad ruumid, kvalifitseeritud personal ja küllaldaselt parkimiseruumi.

Väärikas teenimine

ROSAR-MORRISON FUNERAL HOMES LTD.

T. L. MORRISON — Funeral Director

467 Sherbourne St., Toronto, Ont. M4X 1K5
Telefon 924-1408

GARDENIA
FLOWERS & GIFTS

362 Danforth Ave.
Toronto, Ont.
M4K 1N8

Tel. 466-1951 või 466-1502

Värsked ja esmaklassilised lilled igaks sündmuseks.
Kunsthäsitöid kinkideks: ehted, merevaik, nahktööd, puuniker-dused, keraamika.
Räägitakse eesti, läti ja inglise keelt.

EESTI ALUMIINIUM KOMPANII

võtab tellimisi vastu alumiinium uste, akende ja välisseina katete tööde peale (aluminium siding). Neljas värvis alumiiniumist veerennid ilma jätkudeta (ühes tükis). Tasuta hindamine.
Töö kiire ja korralik.
H. OSSO, tel. 884-4558 ja 832-2238, Richmond Hill, Ont.
Met. lic. nr. B 888

Lõikustänupühaks ostke meilt

SUITSUKALKUNIT, SUITSUSINKI JA VERIVORSTI

Õige aeg osta meie kaudu liha suurel hulgal sügavkülmutuse jaoks. Müüme terve-, poole- ja veerand loomaviisi. Esimese sordi liha. Tükeldame ja pakime teie soovi kohaselt.

Helistage 425-0450

VIKING FOODS & IMPORTS

133 LAIRD DRIVE, TORONTO, ONT.

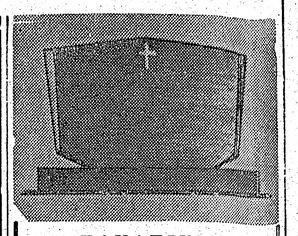

HAUAKIVID
Eesti ettevõte
YONGE MEMORIALS LTD.
2019 Yonge St., Toronto 7
(Davisville & Eglintoni vahel)
487-2147, õhtuti 447-1206
Nigul Virro

EESTI SIHTKAPITAL KANADAS

Annetused ja testamendi-pärandused on tulumaksuvabad.
Annetaja soovid täidetakse.
958 Broadview Ave. Toronto, Ont. M4K 2R6

KIRIKUD

TORONTO EESTI AP.-ÕIGEUSU KOGUDUS

R. R. 5, Orangeville, Ontario
Praost E. Lepik
Tel. 1-519-941-4309

Pühap., 1. okt. kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS Peetri kirikus. Teenib ja jutlustab preester E. Lepik. Laulab koguduse laulukoor hr. G. Raagi juhatusel. Laululehed.

Pärast jumalateenistust ühine koosviibimine kohvilauas.

TORONTO KOLMAINU EESTI EV.-LUT. USU KOGUDUS

Kirik: 619 Sherbourne St., Toronto (Sherbourne'i allmaajaam on kiriku kõrval).
Õpetaja O. Gnadenteich,
112 Fallingbrook Rd.,
Scarborough, Ont.
Telefon 698-7977 või 766-7853.
kantseleis, telefon 921-9417.

LÕIKUSTÄNUPÜHA JUMALATEENISTUS on pühap., 1. okt. kell 3 p.l. armulauaga. Laulab pr. Silvia Preem. Jumalateenistuse järele toimub lõikustänupüha koosviibimine einega ja laulu ning muusika ettekannetega.

Kõnetunnid on iga kuu teisel esmaspäeval kella 6—8 kiriku kantseleis, telefon 921-9417.

KAASMAALASED!

Puhastan keemiliselt (steamcleaning) Teie diivanid ja toolid, vaibad seinast seina ja lahtised Teie oma kodus. — Hel. Erik Lokbik 447-9834

JAAN ALMER

KATUSETÖÖD

Tel. 699-5295

Teeme uusi ja parandame vanu nii linnas kui ka suvilates

Tallinn saatuslikel septembripäevadel

Ühe põgeniku muljeid Eesti pealinnast 34 aastat tagasi

Käesolevas septembris möödub 34 aastat sellest traagilisest ajajärgust, mil kümned tuhanded eestlased lahkusid põgenikkudena oma kodumaalt, et otsida pealetungiva punaarmee ja hävitava kommunistliku rezhiimi eest kaitset ja varju teistes riikides. Paljudel oli õnne pääseda väikestes paatides üle tormise Läänemere Rootsi, kuna teised olid sunnitud siirduma saksa laevadel põgenikkudena Saksamaale, kus nad üle elasid raskeid päevi. Teekonnal Saksamaale ründasid vene allveelaevad pidevalt põgenike laevu ning „Moero" ja „Nordsterni" põhja laskmisel hukkus ka palju eestlasi. Milline meeleolu ja olukord valitses nendel päevadel Tallinnas, sellest kirjutab allpool Saksamaal ilmunud ajaleht „Eesti Post" 1946. aasta 20. septembril järgmist:

1944. aasta septembrikuu dramaatilistel päevadel Tallinna sadamas. Saksa sõdurid aitavad kanda põgenikke ja nende lapsi laeva pardale.

Tallinna sadam 21. septembri õhtupoolikul kihab nagu sipelgapesa. Autodel, hobuveokitel ja käsikärudel voorib mööda Sadama tänavat lakkamatu põgenikevool sinna, kust paistab tihe mastidemets. Ei hoolita isegi õhurünnaruist, mis mõneks minutiks kandub ägeda flakikontserdi saatel sadamarajoonile. Kui ainult pääseks enne laevadele, kui need väljuvad sadamast. Mingu siis teekond ükskõik kuhu.

Kella 4—5 vahel on enamus laevu juba täis. „Lappland" on sõitnud reidile. Kaupmehe silla ääres seisvatest laevadest on enamus tõmmanud juba redelid üles ning ootavad iga hetk ärasõidukäsku. Vasakul kai ääres seisab laatsaretlaev „Hamburg" ning hollandlastelt konfiskeeritud „RO 1", teisal „RO 22", laatsaretlaev „Moero" jt.

Kella ½6 paiku kostab pikk, kumisev vile ning siis hakkavad laevad ükstelse järele lahkuma sadamast.

Mõni kilomeeter eemal jäävad laevad kogunema karavaniks. Pimeduse tulekuni paistab kaldale nende kontuure ning kuidagi nagu abituid manööverdamisi, nagu kõhkluses, kas sõita või mitte.

Üle vana Tallinna laskub septembriõhtu pimedus. Tänavail liigub vaid üksikuid inimesi. Sosistatakse. Nagu mingi õudne teadmatus ja ootuspinge valdab kõikide meeli. Mis toob tulevik? Mis saab homme?

Ajuti lõhestab vaikust veokite kolin. Kostab raudatud saabaste ruttu tänavakividel. Siin-seal seisab rühmadena eesti mehi, sinimust-valge kinnitatud kuuevääri-le või varukale. „Pitka mehed", kõneldakse, „peavad valvet, et sakslased ei purustaks linna . . ."

Järsku hakkavad mürisema õhutõrjepatareid.

Veel enne, kui jõutakse pakku joosta, sütib linna kohal paar „jõulupuud". Tänavaile ja hoonetele langeb võikalt punane kuma. Ning ei möödu kaua, kui hakkavad kostma pommiplahvatused. „Täna saame teise 9. märtsi", kõneldakse varjendites. Ning hirm ja ahastus vallutab kõikide meeled.

Ent rünnak on suunatud peamiselt sadamarajoonile ja osalt ka ärasõitvatele laevadele. Ainult Viru tänavas puruneb paar maja, samuti Roosikrantsi tänavas. Mujal on pommide hävitustöö kergem.

Järgmine, 22. septembri hommik on päikesepaisteline ja selge.

Mööda Pärnu maanteed voorib linnast välja lakkamatu põgenikevool.

Äkki raputavad õhku võimsad plahvatused. Need kostavad linna põhjapoolsest servast, kus hävitatakse „sõjaliselt tähtsaid seadmeid". Sadama siluetis ei hakka enam silma elevaatori saledat kogu. Sealt tõuseb vaid kohutavaid musti suitsupilvi läbisegi prahvatuste ja raginaga. Keegi ei tea lähemalt, mis seal toimub või mida hävitatakse.

Kell on mõni minut 10 läbi. Sadama poolt tuleb keegi mees ja kõneleb, et elektrijaama juures on olnud tulevahetus eestlaste ja sakslaste vahel. Viimased tahtnud elektrijaama õhku lasta, kuid kihutatud eestlaste poolt minema. Kokkupõrkel olnud surnuid ja haavatuid. Sadamale ei julge enam keegi läheneda. Seal lõõmavad kaubavagunid ning kostab tulistamisi. Laevad on sadamast juba lahkunud, ainult üksikuid kiirpaate on jäänud veel maha. Ning nendelt avatakse igale lähenejale tuli.

Teel läbi südalinna hakkab silma üksikuid tüüpe, kes kannavad kotte, kaste, saapaid ja muud, mis lahkujate poolt maha loobitud. On käimas „soomuse" tegemine.

Kella 11 ja 12 vahel hakkab kõrvu suurenevat veokite mürinat. Enne kui jõutakse selle põhjust hakata lähemalt selgitama,

ilmub järsku tänavakäänaku tagant tank, selle järele kohe teine ja kolmas . . .

Jõulist müra kostab ka Narva maanteelt, millele lisandub tulistamise raginat ja kisa. Uus peremees on saabunud kohale. Saksa kiirpaadid kaovad merele, lai vahune veekeeris taga. Ning nagu tervituseks paiskub seal veel üle linna üksik mürsk.

Ühel tänavanurgal ootab veoauto põgenikke, kes veel ikka ei taha lõpule jõuda pakkimistega. Ent vaevalt on kostnud kõrvu tankide müra, kui jäetakse pakkimised sinnapaika, rutatakse autole ja põgenemine läheb lahti tankidega võidu. Tee Nõmmeni on veel vaba. Ent Nõmme raudteejaama lähikonnast kostab raginat ning sealt kihutatakse suures kaares põiktänavate kaudu mööda. Auto hakkab tolmaval maanteel neelama kilomeetreid. Põgenemisteekond on alanud.

A.

HEA TÖÖVÕIMALUS

PUUTÖÖSTUSSE

(köögikapid)

HELISTADA TEL. 889-6243

OPTICAL STUDIO Ltd.

R. SCHMID, saksa optik
Suur valik euroopa prilliraame: Zeiss, Rodenstock, Metzler
Spetsialiseerunud contact lenside alal
1586 BLOOR ST. W. 1 tänav lääne pool Dundas'e subway'd
TELEFON 535-6252

FINN HOME BAKERY & DELICATESSEN

281 DANFORTH AVE. Tel. 463-3331

Soome pagarisaadused — kardemonisaiad, struudelid, soome tordid, küpsised. Lihapirukad.

Soome rukkileib

EUROOPAMAITSELISED JUUSTUD, KALAKONSERVID, DELIKATESSID

Äri lahtioleku-ajad: teisip., kolmap., neljap. 9—6, reedel 9—7, laup. 8.30—2. Esmasp. suletud.

23. septembril toimu
annetatud fotosuure
koos Tallinna Pavil

Rootsi pr

Nõuavad tea
N. Liiduga

STOKHOLM (E
man Diamant on
mille nõutakse, e
Liiduga, kuna see
muuseas:

Kõik diktatuurid
antiintellektuaalsed,
usklikud haritlaste
ja eriti nende vast
vad oma moodi ja
avaldavad.

**N. Liidus on tao
tagakiusamine leg**

Eriti kiusatakse tag
soovivad N. Liidust
gev takakiusamine
de vastu. Venemaa
ajast antisemiitlik t
da on viimasel ajal
sionismiks ristida,
randa.

Kogu maailma si
taga kiusatud kõrg
semel olevaid isiks
henitsõn, Sahharov
Levitsh, Lerner, N
Põhjenduseks kasu
du seadusi, mis
igatpidi väänata.

Tagakiusamine o
suureks, et senised
komparteid (näit. p
hakanud protestee
on tegelikult taban
kogude süsteemi vi
vägagi leebe.

**Millegi pärast ei
need kriitikud l
sid N. Liidust.**

EUROPEAN
SHEEPS
COATS
WHOLESALE
Ladies' —
AS ILLUST
LADIES'
Reg. $595 ....
MEN'S
Reg. $575 ....
Also Leathers
MEN'S
Reg. $230 .....
LADIES'
Reg. $260 .....
Monday to F
Saturday
Gimpex
448 KING
at Spadina

23. septembril toimunud EKN'i tuluõhtul tuli Tallinna Paviljoni poolt annetatud fotosuurenduse võitjaks loteriil pr. Raiend, kes on pildil koos Tallinna Paviljoni esindaja Andres Raudsepaga.

Foto: Vaba Eestlane

Rootsi professorid protesteerivad

Nõuavad teaduslike kontaktide katkestamist N. Liiduga

STOKHOLM (EPL) — Professorid Gösta Wranglén ja Herman Diamant on avaldanud „Svenska Dagbladetis" 8. 9. artikli, mille nõutakse, et tuleks katkestada teaduslikud kontaktid N. Liiduga, kuna see rikub teaduslikku vabadust. Artiklis öeldakse muuseas:

Kõik diktatuurid on tugevasti antiintellektuaalsed, nad on umbusklikud haritlaste vastu üldiselt ja eriti nende vastu, kes mõtlevad oma moodi ja oma mõtteid avaldavad.

N. Liidus on taoliste teadlaste tagakiusamine legaliseeritud

Eriti kiusatakse taga inimesi, kes soovivad N. Liidust lahkuda. Tugev takakiusamine toimub juutide vastu. Venemaal on vanast ajast antisemiitlik traditsioon. Seda on viimasel ajal katsutud antisionismiks ristida, mis asja ei paranda.

Kogu maailma silmade ees on taga kiusatud kõrgel vaimsel tasemel olevaid isiksusi nagu Solzhenitsõn, Sahharov, Shtsharanski, Levitsh, Lerner, Nudel ja teised. Põhjenduseks kasutatakse N. Liidu seadusi, mis annavad end igatpidi väänata.

Tagakiusamine on läinud nii suureks, et senised Moskvatruud komparteid (näit. prantslased) on hakanud protesteerima. Kriitika on tegelikult tabanud ainult nõukogude süsteemi vigu ja on olnud vägagi leebe.

Millegi pärast ei anta luba, et need kriitikud lihtsalt lahkuksid N. Liidust.

Sel tagapõhjal on sobimatu, et paljud rootsi teaduslikud asutused hoiavad kontakte ja teostavad vahetusi nõukogude vastavate asutustega. Tihti ei pääse välismaale need nõukogude teadlased, keda on kutsutud, vaid nende asemel saadetakse hoopis teised. Teaduslikult kvalifitseeritud isikute asemele saame poliitiliselt parteitruusid isikuid. N. Liidu teadlastel on tegelikult üsna vähe meile anda.

Hoolimata maailmaruumilendudest on nõukogude „argipäevateadus" paljudel aladel üsna palju taga lääne omast. Neil on rohkem saada kui tuua.

On aeg, et rootsi teadlased toetaksid tagakiusatud teadlasi — nii N. Liidus kui teistes riikides (näiteks Ladina-Ameerikas, Poolas, Tshehhoslovakkias jne.). Rootsi Teaduste akadeemia peaks võtma algatuse selles osas. Taoline protest peaks mõjuma hoopis tugevamini kui poliitiliste memorandumite esitamine kas või presidentide nivool.

Uus veresaun Kambodzhas

WASHINGTON — Washingtoni on saabunud andmeid uuest suuremast veresaunast Kambodzhas. Seekord korraldati suur puhastustöö endise rezhiimi teenistuses olnud sõdurite ja riigiametnike hulgas. Põgenikelt saadud andmeil on ainult ühes Kambodzha piirkonnas tembeldatud 40.000—70.000 inimest „reeturiteks" ja määratud hukkamisele.

Eesti Jahtklubis 18 jahti

Pilk eesti purjesportlaste mitmepalgelisele tegevusele Torontos

Pühapäeval, 24. sept. oli Eesti Jahtklubi aastakoosolek ja väljasõit Toronto saarele koos purjetamisega Ontario järvel. Toronto purjesportlaste pere on üsnagi arvukas, samuti on omatud jahte ja harrastatakse teatud määral ka võistlemist Kanada klubide poolt organiseeritud võistlustel.

Väljasõidul valiti uueks admiraliks Heiti Roman, viitseadmiraliks Heino Kasak, admiraliteedi sekretäriks Reet Kasak, kuna rearadmiraliks on Ilmar Martens. Teistel Kanada klubidel on vastavad ametimehed komandörid. Äsjasel kokkutulekul oli kaugeimaks külalisteks Lia ja Uno Andrusson San Diegost, Kaliforniast.

Rearadmiral Ilmar Martens andis „Vaba Eestlasele" informatsiooni selle väga vähe tuntud eesti organisatsiooni tegevusest.

Klubil on praegu 20 liiget ja jahte on Torontos 12.

Klubiliikmeil on Georgian Bay ääres veel 5—6 jahti. Seni on klubi liikmeskond igal sügisel kokku tulnud ja ühiselt päeva veetnud Toronto saarel koos purjetamisega lahel. Talvel on käidud Toronto jahtklubide juures purjetamist käsitlevaid filme vaatamas. Mõnikord on kokkusaamine toimunud ühise lantshina. Kanada võistlustest on võetud osa nelja Solingklassi kuuluva paadiga.

Eestlastest on praegu väljaspool klubi tuntuim Heiti Roman, kes on Ontario Solingklassi olümpiatreener.

Selles ametis ta on kuni järgmise olümpiamängudeni 1980. Ta on väga tegev, kuna sõidab Kanada purjesportlastega ringi võistlustel. Alles hiljuti külastas Rio de Janeirot ja Norrat.

Teistest võistlejaist on Ilmar Martens võtnud osa Canadian Yacht Racing Association poolt korraldatud vähemalt 9-st karikavõistlusest (cup-race). Iga jahtklubi võtab ühe võistluse organiseerimise oma korraldada.

Noortest on tähelepanu leidnud Robert Muru, kes möödunud aastal oli Ontario juuniortshempion laser-klassis. Tänavu võttis ta osa Kanada võistlustest, kuid jäi teisele kohale.

Sadade osavõtjate hulgast teiseks tulla on väga suur saavutus

Lisaks Toronto „laevastikule" on veel Georgian Bay osakondkus on jahid Kriisal, Lateril, Mällol, Rooneemel ja Tertsil.

Rearadmiral I. Martens arvab, et kuna eestlastel on juba 4 Solingklassi kuuluvat jahti, siis võib tulevikus juba omaette võistluse korraldada. Suuremaid, üle 30 jala pikkuseid jahte on Torontos H. Kasakul, I. Martensil ja H. Tammikul.

Kui I. Martens sooritab oma paadiga pikemaid retki, siis kasutab ta sini-must-valget balloonpurje, mis näitab, et eestlased on suutnud purjetamisega sidemeid säilitada ja harrastavad mereäärsest riigist pärit olijaina seda südamelähedast vaba inimese sporti.

Osa Eesti Jahtklubi kokkutulekust osavõtjaid jahiga Ontario järvel. Esireas vasakult A. Oss, Peep Aljas pojaga, Ene-Liis Martens ja Lia Andrusson; teises reas Uno Andrusson, H. Rooneem, pr. Rooneem ja Ilmar Martens. Foto: Tommy Tomson

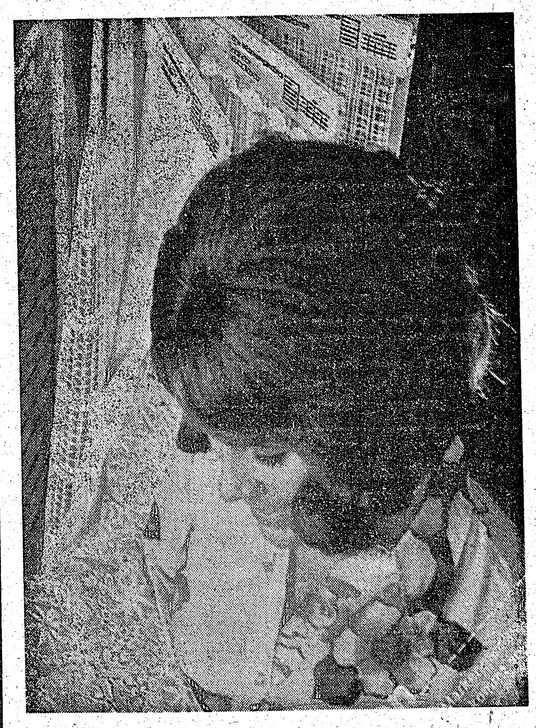

MODERN RUGS Saksa vaipade ja kardinate kaubamaja

162 OAKDALE RD. DOWNSVIEW, ONT. TELEFON 745-0507

DRAPERIISID VALMISTATAKSE KA TELLIMISE PEALE

FINNISH DELICATESSEN
(Endine Parkway äri)
461 Queen St. W. — Tel. 363-7676
5 ust läänepool Spadina Ave.
TÄHELEPANU! Uued lahtioleku ajad: esmasp. — reedeni 9—6, laup. 8—4
Palume suuremad leiva ja muude pagaritoodete tellimised sisse anda 2 päeva varem. Aitäh!

Carousel Tours Special — 5 nädalat 30. dets.—3. veebr. Floridas alates $349.— • Reserveerige kohe!
H. KIVI TRAVEL Lic. 1064361
EESTI MAJAS, 958 BROADVIEW AVE., Toronto, Ont. M4K 2R6
Tel. kontoris 466-4813, õhtuti ja näd.lõppudel 759-3588

FINN TASTE BAKERY
7 Grantbrook Ave. (Finch Plaza)
(Finchi nurgal, Bathursti ja Yonge vahel)
TELEFON 225-0824
Pagariäri neile, kel on peen maitse
Ari avatud: teisip., kolmap., neljap. 9—6, reedel 9—8, laup. 9—4.
(Esmaspäeviti suletud)

Toronto Eesti Filatelistide Selts

alustab sügise saabumisega oma 1978/79 aasta hooaega. Kokkutulekud-vahetusõhtud peetakse endiselt iga kuu esimesel neljapäeval Eesti Majas. Esimene toimub neljapäeval, 5. oktoobril algusega kell 7.30 õhtul. Koht — klassiruum nr. 10. Selts loodab näha eeloleval tegevusaastal uusi liikmeid oma ridades, eriti noori. Ka külalised on teretulnud vahetusõhtutele.

Möödunud hooaja üritustest on märkimisväärsemad E.V. 60. aastapäeva ja Killamängude tähistemine filatelistlikult eriümbrike ja eritemplite näol.

Sama on kavas ka tuleval aastal, mil Torontos toimub suur laulupidu eesti üldlaulupidude 110. aasta juubeli puhul.

Mainimist väärib ka see, et esmakordselt pääses üks seltsi liige osa võtma rahvusvahelisest näitusest. Selleks oli Vello Mändvere, kes esines oma väljapanekuga juunis Torontos peetud CAPEX-suurnäitusel.

Vanemgaidide ja vanemskautide auto „rally"

Vanemgaidide ja vanemskautide auto „rally" korraldati 16. septembril. Autod väljusid Eesti Majast Torontos ja pärast pikka, keerulist sõitu jõudsid Seedrioru-le. Auto „rally" õnnestus hästi, ilusa päikesepaistelise ilma tõttu. Võistluse korraldajateks olid nskm. Tammi Ruutopõld ja gdr. Anne Agur. Kontrollpunktides aitasid kaasa vanemad ja juhid. Palju tänu neile!

Rally võitjad: 1. Peeter Vilde ja Ken Valvur. 2. Mati Kontus ja Alar Põldma. 3. Mark Saar ja Mark Kann.

Korraldajad tänavad ühtlasi kõiki auhindade annetajaid.

N. Liidu spioon CIA juhtkonnas?

NEW YORK — Üks New Yorgi ajakiri kinnitas oma äsjailmunud numbris, et USA vastuluure arvamisel on N. Liidul oma spioon kõrgel kohal CIA-s või USA täidesaatvas võimuorganis. Ajakiri ütleb, et CIA teostas hiljuti katse, lastes salajasel informatsioonil piiratud arvuga tippametnike hulgas ringi liikuda. Informatsioon oli selline, et kui see satuks venelaste kätte, tekiks sellele kohene reaktsioon. Ajakirja teadetel — seda ka juhtus.

EUROPEAN SHEEPSKIN COATS . . . at WHOLESALE PRICES!
Ladies' — Men's
AS ILLUSTRATED
LADIES' Reg. $595 ..... $395
MEN'S Reg. $575 ..... $375
Also Leathers & Suedes
MEN'S Reg. $230 ..... $149
LADIES' Reg. $260 ..... $159
Monday to Friday 9-6
Saturday 9-4
Gimpex Limited
448 KING ST. W. at Spadina 362-0083

FINN-AUTO
Teen kõiki mehaanilisi parandusi (mitte keretöid)
3323 Danforth Ave. Tel. 691-9553
RISTO SAARENVIRTA

Nüüd on aeg korraldada soodsate hindadega reservatsioone Hawaiisse, lõunasse ja „cruisidele"
AINO KAING
Telefon 757-5080
Lic. 1141985

SUUR SÜGISENE VÄLJAMÜÜK
20% HINNAALANDUST
KLAASKAUBAD, RIIDEMATERJALID J.M.
TÄIELIKUD SUUSAKOMPLEKTID
(suusad, saapad, kepid, mähised, kontsaplekid)
$55.- kuni $95.-
SUOMI-AITTA
ESMAJÄRGULISED IMPORT-ARTIKLID SOOMEST
2031 YONGE ST., TORONTO, ONT. M4S 2A2 • TELEFON 483-6650
Ari lahtiolekuajad: esmasp., teisip., kolmap. 10—6, neljap., reedel 10—7.30, laup. 9—4

SÕIDAN FLORIDASSE,
FORT LAUDERDALE'I
Võtan kaasa 1 või 2 isikut.
Tel. 962-0662

SPORT

Maailma vägevaim 10.000 meetri jooks

Hiljutistel Euroopa meistrivõistlustel kergejõustikus Prahas purustati mitmed maailmarekordid. Kuid parimaks alaks osutus 10 000 meetri jooks, mis kujunes kõigi aegade pingelisemaiks. Jooks andis seitse rahvusrekordit ja kümme isiklikku tipptulemust — sellist saaki ei nähta iga päev. Euroopa ja ka maailma kõigi aegade edetabel pöörati sõna tõsises mõttes pea peale.

Siin nad on: 1) M. Vainio, Soome 27.31,0 — Soome rekord; 2) V. Ortis, Itaalia 27.31,5 — Itaalia rekord; 3) A. Antipov, N. Liit 27.31,5 — N. Liidu rekord; 4) B. Foster, Inglismaa 27.32,7; 5) D. Black, Inglismaa 27.36,3; 6) G. Tebroke, Holland 27.36,6 — Hollandi rekord; 7) I. Floroiu, Rumeenia 27.40,1 — Rumeenia rekord; 8) Enn Sellik, N. Liit—Eesti 27.40,6 — Eesti rekord; 9) K. Kvalheim, Norra 27.41,0; 10) J. Kowol, Poola 27.53,6 — Poola rekord. Alles 11.-dana lõpetanud iirlase Treasy aeg oli üle 28 minuti.

Suurimateks üllatajateks olid esimesed kolm. Enne nimetatud võistlust ei olnud ükski neist Euroopa tänavuses edetabelis esimese kümne hulgas. Ning mulluses maailmatabelis asus soomlane 28., venelane 40. ja itaallane alles 74. kohal. Vainio parandas oma isiklikku rekordit enam kui poole minutiga ning Ortis tõendas oma suuri võimeid paar päeva hiljem meistrikulla võitmisega 5000 meetris.

Ka eestlane Sellik sooritas oma elu ühe parima jooksu. Ta treener oli enne jooksu arvestanud, et Sellik on võimeline distantsi läbima ajaga 27.35, mis oleks andnud viienda koha. Ta olekski sellega vist toime tulnud, kui teda poleks seitsmendal kilomeetril tabanud maksapiste, mis sundis tempot aeglustama. Kuid rekordiparandus 18,2 sekundiga on ikkagi suursaavutus.

Tallinna võrkpallimeeskond tuli Soomes esimeseks

HELSINGI — Pühapäeval, 10. sept. toimus Soomes Karhuvuore spordihallis võrkpallivõistlus kolme Soome võrkpallimeeskonna ja Tallinna Kalevi vahel. Esimesel võistlusel mängisid Tallinna Kalev ja Soome SAK meeskond. Kalev võitis kolm mängu tugeva ülekaaluga 15:2, 15:4 ja 15:6. Kalevi meeskond võitis ka Soome meeskonna Karhula Veikot tulemustega 15:8, 15:5 ja 15:4, näidates jälle oma suurt ülevõimsust. Kalevi meeskond mängis väga ühtlaselt, kuid silma torkas siiski Jüri Rohilaid oma tugevate surumistega. Kalevi tugevaim võte oli kiire rünnak keskelt, millele soomlased ei leidnud kogu mängu kestel vajalikku kaitset.

Suurimad aplausid said eestlastest Avo Tasane ja Rein Ring, eriti suutis Ring oma hüpetega blokeerida kõik soomlaste rünnakud. Samuti Jüri Rohilaid, kelle võrgumängu peeti kõigist paremaks.

Spordiuudiseid kodumaalt

Eesti 25. meistrivõistlustel moodsas viievõistluses tuli meistriks tallinlane Raivo Russmann saades kokku 5361 punkti. Varematel võistlustel on ta neli korda saavutanud teise koha. Seekord tuli teisele kohale Toomas Veltmann 5241 p. ja kolmandale Toomas Tõnise 5191 p. Meeskondlikult oli parim Tallinna II meeskond, kuhu kuulusid Raivo Russmann, Lembit Pilbas, Toomas Tõnise, kellele järgnesid Tallinna Pedagoogiline Instituut ja Tartu meeskonnad.

*

Harkovis peetud karikavõistlustel tuli kõrgushüppes esikohale Tiit Pahapill tulemusega 2.21; Tarmo Valgepea jäi tagajärjega 2.10 kuuendale kohale. Helgi Parts heitis ketast 58.60 ja jäi sellega neljandale kohale, Kalev Külv tagajärjega 56.90 viiendale kohale.

*

Tallinna „Kalevi" korvpallimeeskond startis Riias rahvusvahelisel turniiril edukalt, saavutades võidu Poola meeskonna üle 87:75, Minski meeskonna üle 124:106 ja Riia meeskonna üle 127:114.

*

Eesti maratonijooksu võistlus peeti tänavu Vändras. Tartlased saavutasid seal kolmikvõidu, neist Aare Kuum tuli esimeseks ajaga 2.25.34,5, teine Küllo Tiido ja kolmas Aavo Järve.

*

Tallinnas Kadrioru staadionil toimunud Eesti X suvemängude vibulaskevõistlustel saavutati häid tulemusi. Kersti Veer saavutas 70 m distantsil 309 silma, mis on uueks Eesti rekordiks. Samuti on uus Eesti rekord ta tulemus 1264 silma harjutuses FITA-1. Uued rekordid on veel Eve Suitsu 344 silma 30 m, Mati Vaikjärve 296 silma 90 m ning 316 silma 70 m distantsidel.

FITA-2 harjutuses sai kuldmedali Pärnu vibulaskja Eve Suits 2451 silmaga, mis ületab suurmeistri normi. Teiseks tuli 2433 silmaga 17-aastane Järvakandi kooliõpilane Kersti Veer, kes hiljuti Bukarestis rahvusvahelisel noortevõistlustel sai esikoha harjutuses FITA-1 1217 silma. Kolmas oli Virve Holtsmeier 2395 silmaga. Meestest sai võistluste võitja tiitli Rein Mikson 2409 silmaga, teiseks jäi Mati Vaikjärv 2403 silma ja kolmas Ants Tohvert 2367 silma.

RISTSÕNA NR. 976

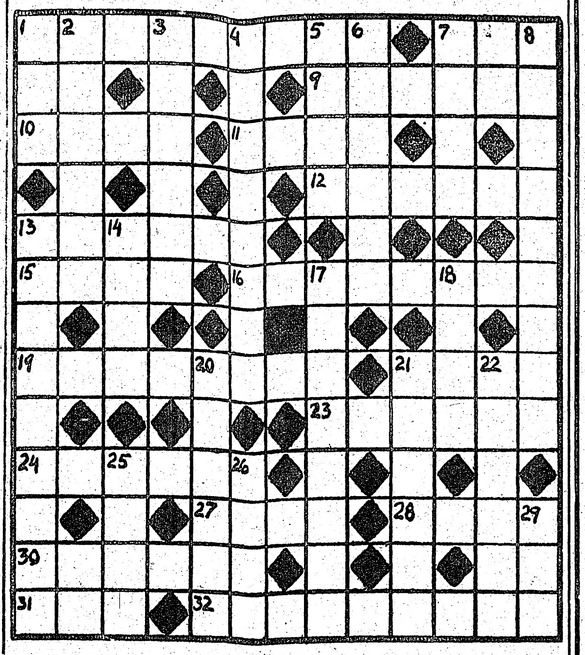

Põikread: 1. Muusikaline suursündmus, 7. Lapse imetaja, 9. Igaühte, 10. Parlamendi nimi mõnel maal, 11. Lehekülje algosa, 12. Sinine värvaine, 13. Narr, klaun, 15. Põhi, 16. Müstoloogiline olend, 19. Ühe kuu eestikeelne nimi, 21. Võllapuu, 23. Tagasi tulema, 24. Linnriik Antiik-Kreekas, 27. Kalapüügiriist, 28. Vedel, lahja toit, 30. Kõrgendatud meeleolus, 31. Vankri osa, 32. Raudteejaam Tapa—Tartu liinil.

Püstread: 1. . . . Angeles, 2. Levikuala, 3. Kasulik loom, 4. Hobustega hangeldaja, 5. Brasiilia jalgpallitäht, 6. Ajalooline maakond Eestis, 7. Järv Lätis, 8. Õpetus meloodiast, 13. Juusteta inimene, 14. Veelangus, 17. Ilus naine, 18. Sõna, millega algavad paljud muinasjutud, 20. Keha osa, 21. Nimekas luuletaja Eestis, 22. Taani saar, 25. Muinas-kreeka jumal, 26. Suur saal, 29. Impulss.

RISTSÕNA NR. 975 LAHENDUS

Põikread: 1. Lydia Koidula, 7. Aru, 8. Blondiin, 12. Alf, 13. Sa, 14. Reo, 15. Huvitav, 17. Appi, 18. Aaker, 20. Ne, 23. An, 24. Kr, 26. Eenpalu, 28. Davis, 29. Udar.

Püstread: 1. Labidas, 2. Doos, 3. Osi, 4. Uba, 5. Aafrika, 6. Hugo, 8. Nahin, 10. Iive, 11. Natt, 16. Vall, 19. Enda, 21. Ees, 22. Onu, 24. Ka, 27. Uu.

® Bernis, Shveitsis tähistab 30. septembril oma 70. a. sünnipäeva tuntud saksa kirjanik Edzard Schaper. Juubilar on Eesti Rahvusfondi kuld-teenetemärgi kandja ning paljude eesti-aineliste teoste autor. E. Schaper sündis 1908. a. Ostrovis, endises Poola provintsis, kus ta isa oli ohvitser. Käis koolis Glogaus ja Hannoveris, oma isa kodulinnas. Oli siis näitleja, aednik, madrus Jäämere piirkonnas sõitval laeval ning asus 1930. a. Eestisse. Ta Eestis veedetud aastad on suure tähtsusega ta edaspidises kirjanduslikus loomingus. Tema loomingust on eesti keelde tõlgitud jutustus „Stern über der Grenze" (Täht piiri kohal, kirjastus „Maarjamaa").

RAAMATUID

müügil „VABA EESTLASE" TALITUSES

	Hind $	Saatekulu ¢
Ilme Ivandi — **Pargi**	2.50	35
L. Wahtras — **Liivaklaas**	2.50	15
Ravimtaimed, 250 retsepti	2.50	15
Enn Nõu — **Vastuvett**	5.—	40
Anna Ahmatova — Marie Under — Reekviem	3.50	35
H. Michelson — **Skautlikul teel**	3.—	35
H. Michelson — **Noorsootöö radadel**	4.30	35
H. Michelson — **Eesti radadelt**	9.—	35
Eduard Krants — **Lumeliitlased** (luuletuskogu)	3.—	15
Ilona Laaman — **Mis need sipelgad** (luuletuskogu)	3.—	15
Estonian Official Guide	5.—	40
Paul Laan — **Mõttelend — Pilte ja peegeldusi**	5.—	25
Karin Saarsen — **Lohengrini lal kumine**	4.50	15
Herbert Salu — **Utoopia ja futureloogia**	4.50	25
Triinu" üksiknumbreid	1.50	
A. Kubja — Kadunud kodud — mälestused	4.—	25
A. Kubja — Mälestusi kodusaarelt	2.—	20
A. Kubja — Palukesed	1.50	20
E. Uustalu ja R. Moora — Soomepoisid 426 lk. + 64 lk. fotosid	14.—	65
Leho Lumiste — Alamuse Andrus — biograafiline jutustus kirjanik Oskar Lutsust	6.65	40
L. Lumiste — **Atlandi aknal**	2.10	40
L. Lumiste — **Killad külas**	5.30	40
A. Vomm — **Ristsõnad I**	2.50	20
A. Vomm — **Ristsõnad II**	2.25	20
A. Vomm — **Ristsõnad III**	2.25	20
A. Vomm — **Ristsõnad IV**	2.25	20
Ants Vomm — **Minu hing** (luuletuskogu)	20.—	40
K. Eerme — **Surnud laevad ja elavad mälestused**	1.50	15
K. Eerme — **Päevata päevad ja ööta ööd II**	4.—	40
S. Ekbaum — **Ajatar** (luuletuskogu)	4.—	30
Aarand Roos — Jumalaga, Kars ja Erzurum	4.—	30
J. Pitka — **Rajusõlmed**	8.80	40
A. Käbin — **Vaim ja muld**	5.—	40
Urve Karuks — Kodakondur (luuletuskogu)	6.—	20
H. Oja — **Koputused eneses** (luuletuskogu)	1.50	25
H. Oja — **Tunnete purdel** (luuletuskogu)	2.75	25
A. Küng — **Mis toimub Soomes?**	14.—	50
Aarand Roos — Juutide kuningas Tallinnas	6.—	40
E. Sanden — **Mitme näo ja nimega**	12.50	50

RAAMATUID LASTELE:

Kalevipoeg — Õppe- ja tööraamat lastele	2.50	50
Õpeta mind lugema I — (Õppe- ja tööraamat eelkoolielistele lastele värvitrükis)	3.—	40
Õpeta mind lugema II — Õppe- ja tööraamat eelkoolielistele lastele värvitrükis)	4.—	40
Eesti keele Harjutustik I	2.25	35

ASTA WILLMANN

Kummaliselt kukkurloomade kontinendilt

Muljeid ja mõtteid Austraaliast, eestlastest ja teistestki mandri-lastest

1.

Pisut kõhe on, sest meenub inglane, kes Austraaliast naasedes märkis: „Ega need austraallased olegi nii hullud kui räägitakse, valgetest aga hoia ennast nii kaugele kui annab."

Lasen silmad ringi käia, kõik on valged, paks mees passikontrollis kah. Siis aga hüüab ta naerusuu:

„Oh, Estonian, kuurat!"

„Yeah, Estonian 'n not a Tasmanian one!" naljatan vastu, kahman passi ja hakkan astuma — heas lootuses, et küllap kohtan toda Tasmaania kuraditki, eesti omadest pole muret, tuntakse teda ilmselt juba passikontrollis, lisaks veedan ettenähtkahest kuust siin ühe täie Austraalia Eesti Seltside Liidu külalisena! Nõnda siis võtangi kiheda südamega esimesi samme sel maailma suurimal saarel ja pisimal kontinendil, millest kaks kolmandikku on paljas kõrb, kuulujärgi üsna isevärki — nagu kõik muugi, ka üpris omased nähted, mis siin pööravad sulle lausa teise otsa: suvi on talvel ja talv suvel; lõunakaar vihistab viludaid tuuli, põhjast tuleb paksu palavat ning kuu kahaneb ja kasvab sootuks vale serva pidi; tähistaevaski on täitsa teine, lõuna-rist pealegi nii kaugeis kujutlusjoonis kokku veet, et võtab aastaid ennegu märkad.

Võttis aega ajaloolgi, ennegu saar ta leheküljele sai. 17. saj. alul purjetati ju kord paar siia kanti, sajandi keskel tegi Abel Tasman Hollandi Ida-India Kompaniist saarele täie tiiru ümbergi, ent leidis, et liiga metsik ja liiga kauge kasulikuks kaubasadamaks. Alles kui Kapten Cook 18. saj. teisel poolel oli saarele kolm täit ringi peale lööndja kannagi kaldasse kinnitand, leiti kuninglikul kodusaarel, et koht võib käia asja ette — seinteta vanglana, nimelt — paras paik sunnitöölistele, võtab vastu kuipalju tahes, jäävad nii ka riigikulud riivatutega sootuks väiksemaks ja mis kõige toredam — pole neil siit põgeneda kuhugi! Nõnda siis saabuski Suure Revolutsiooni eelõhtul, 1788. a., kui Prantsusmaal valmistuti laulma „... enam raudu me kanda ei taha", konvoi 757 sunnitöölisega Inglismaalt praeguse Sydney vetesse ning algas valge inimese ajalugu madril, millest üks konvoi ohvitsere, Robert Ross, lausus:

„Kõik on siin nii kõle ja eemaletõukav, et võib tõemeeli öelda — loodus siin on tagurpidi" Asumisele saadet usukannataja, Thomas Palmer aga märkis:

„Filosoofilisele meelele on see üks imede ja rõõmude maa."

Mulle . . . ?

Kaks tundi ja olengi Sydneyst Melbourneis. — „Asta Willmann? — Teretulemast!" lausub äkki keegi ja surub mulle tutsaka anemoone pihku. „Minu nimi on Gunnar Neeme, saadeti seltsiks, sest lennuni Adelaidesse on oma kaks tundi." Viskan pilgu moodsele randmekellale, see näitab numbreid hoopis omatahtsi, otsegu oleks tegu Joosep Tootsi iidse uuriga, mida polnud võimalik ei õigeks seada ega üles käänata, et mis seisma ka ei jäänd, nagu minu omagi. Peagi saame aga otsale, et kella „sihverplaadil" on ajavahe Ameerika idakaldaga võrreldes just kolm tundi, ükstapuha, mis ta siis tegelikult on ja nõnda meenub ka rida Gunnar Neeme ühe poeemi kohal:

„There in only one time — The Time."

Olgu nõnda, sest kaheksateist tundi õhus muudab kõik maisegi kuidagi õhuliseks ja ajatuks, ka kokteilruumi, kus kõrvallauas kaks näitsikut vestlevad shargoonis nagu harjutaks nad võistu Eliza osa Shaw „Pygmalionist" — cockney või iiri kõlaline kõne, mida hakkab kostma ümberkaudu. Gunnar Neeme räägib oma tööst. Lõpetanud Eestis Pallase, õppind lisaks Saksamaal ja Austraalias, teenib ta oma igapäevast leiba rakendusgraafikuna ja kunstiõpetajana; ent maalib samuti ning esineb oma 10—15 näitusel aastas, kust on toond koju 15 esimest auhinda; on tegevliige viies kohalikus kunstiühingus ning leiab aega eestlaste jaokski; kõige kõrval lõikab ta veel puust esteetikat ning painutab sõnu poeemideks; äsja ilmus temalt kaks luulekogu ta enda illustratsioonidega, „Kollane vihm" ja „The Mist of Time", ning teoksil on kolmas. Üks poegadest on lennand draama-taevasse, olnud Lääne-Austraalia Rahvusteatri kunstiliseks juhiks ja täiendab ennast hetkel Inglismaal, teine poeg õpib heliseadmist ja on selles võtnud juba tunnustust leidnud samme.

— Aeg on asuda pardale, nädala poolteise pärast kohtume taas!

Adelaide lennujaamas olen äkki rõõmsate nägude, tutvustamiste ja liillede keerises, terede ning jällenägemiste vahel, sest sõit läheb otsejoones edasi — Eesti Seltside Liidu esimehe, Richard Ollino tüürides Lompido suvilasse, või „Metsamajja" — nagu seda kaunikohalist, üpris mõnusat paika kutsutakse. On kaasakiskuvalt rõõmsad ja toimekad nood Lompid. Heino on elupõline Adelaide Eesti Seltsi esimees, „muidu" aga valitsuse vastuvõttude ja raudtee restoranide administraator ja on olnud selles nii edukas, et talle annetati Elizabeth II hõbejuubeli teenete medal. Helga on juba mõnda aega toiminud Seltside Liidu kultuuriosakonna juhatajana, olles käesoleva tuuri läbiviimiseks investeerind oma elust enam kui pool aastat. Ja nõnda olen siis nende hoole ja teki all juba esimesel õhtul kui oma kodus.

* * *

. . . karikakakrad, laual, põrandal, ümberkaudu, saal on surmvaikne.

„Ma voolisin savise kuju — ja savi sai elavaks!" Õõnsaina põrkuvad sõnad tagasi lavale, kuklasse käib külm hirmujudin . . . Aga siis — ep ole need ju minu vaid Alveri sõnad, võta ja poe sisse kui kasukasse, tõsta krae ja mine läbi omaenda hirmutuisu nagu midagi!

„Mu nimi on Rõõmu poeg Tuju — teen elus kõik enamaks!" hõiskan alla saali. Ning ennäe, tuju hakkabki tõusma, nii mus endas kui saaliski, seltsib järgmisel õhtupoolikul „kukesaba rüübetega" üpris kauni Eesti Maja baaris, kus on võimaldet tutvumine kohalike Eesti organisatsioonide juhtidega ja kus tujukas sõnasadu spontaanselt veelkord humoreskidena valla purskub. Haripunkti tõuseb see aga Naisringi poolt korraldet kirjanduslikul pärastlõunal, kui küsimuste ja vastuste rägus üks maskuliinne hääl mult jubeda julgusega nõuab:

„Öelge õige, Asta Willmann, mitu meest teil elus on olnud?"

Silme ees lööb süsimustaks — vaat' pikk elu seljataga, oleks et kloostris, poleks vastusega ju muretki, ent nüüd . . . Siirus aga nõuab siirust, sestap teen „kõhu külmaks" ja lausun:

„Ei ole mina neid lugend teps! Olen võtnud kuis, on tulnud."

Valla prahvatab rõkkav naer koos marulise aplausiga, suurimaga elus, milleks vist jääbki.

* * *

Niisiis — olen südakevadises Austraalias ja külmetan — kahe paksu pleedi all . . . Adelaides, kus pidi valitsema tore Vahemere kliima . . . ! Asutas ju kolonel Light 1830-date aastate alul seetõttu siia linnagi ja plaanis talle „kopsud", mitte sisse, vaid ümber, pargivööndi, nimelt. Ja nii sai sellest hunnitu roheluse ja avarusega urbaanne paik, kus miljonlist elanikkonda hällitab imeliselt selge ja kerge õhk — siin lõunakalda leetmaal, mille pinnase viljastand mägedelt aegadepikku alla uhut alluuvium. Tükati maju sajandi vahetuselt, tellisepunane plekk katuseiks, valge metallpitsi ehtides räästaid, mida toetavad peened sambad; õitsvate jacarandade elektrisinist on juba samapalju maas kui ülevad võradeski, leekpuud, nood vähesed „aborigeenid" siinseis aedades, uhavad täie hooga oma elujanulist puna vastu helesinist taevast, madalamalt ent ääristab tänavaid oleandrite roosa õiestik — rõõmus ja muretu elegants!

(Järgneb)

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1912, Royal Trust Tower,
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

ADO PARK, LL.B.
HETHERINGTON, FALLIS
&
PARK
Advokaadid-notarid
365 Bay St., Suite 401. 363-4451
Õhtuti 447-2017 või 929-3425

ANDRES OLVET, LL.B.
Advokaat-notar
Bigelow, Hendy, Shirer & Uukkivi
789 Don Mills Rd.
Tel. 429-3110
kodus 699-2395

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 600
Toronto, Ont. M5J 2H7
Tel. 862-7115

ARSTID

LEO KANN, D.C.
DOCTOR OF CHIROPRACTIC
212 Dinnick Cr.
Tel. 489-0562

World famous Pianos
Hea klaver on
eluaegne investeering!
Suur valik tunduva
hinnaalandusega.
Ka rentimine.
Saadaval kõik muusika
instrumendid.
REMENY
HOUSE OF MUSIC LTD.
553 Queen St. West, Toronto
M5V 2B6 • Tel. 363-1966

PAUL JUTTUS
HOGAN PONTIAC BUICK LTD
348 Danforth Ave.
Telefon äris: 461-3561
PONTIAC
BUICK
LEMANS
PHOENIX
FIREBIRD
SUNBIRD
CENTURY
ACADIAN
SKYHAWK
G.M.C. veoautod
Pruugitud autod

Nooremate välis-eesti kirjanike loomingust

Helga Nõu ja Enn Nõu ühine loeng Tartu Instituudis

II

Eesti vanasõnad ja kõnekäänud on Melberg oskuslikult rootsi keelde tõlkinud.

Teine osa on emast Peterburis, kus ta unistas peenest elust ja oli tõusikliku vaimuga. Kolmas osa on mina-lähtealusega, kes kritiseerib oma vanemaid ja kaaspagulasi Rootsis ja toob esile eestlaste tõusiklikkust. Kohati on see tabav, kirjeldades satiiriliselt üliõpilasaega ja metsikut seksuaalset elu mitmega koos elades. Melberg kasutab tänava keelt lihtsa loomulikkusega. Lõpuks leiab ta eesti poisi, kellega abiellub oma ema rõõmuks. Saab lapse, aga ei tunne ema tundeid oma lapse vastu. Abielu puruneb, lapse jätmine on vabanemine naise allarõhutatusest. Neljas osa on teoreetiline raport iseenese leidmisest, kehade ühtekuuluvusest, raskustest naise ja üldse kehade rollist armastuses ja mingisugune erootiline utoopia kontsept.

Võrreldes neid kolme naisautorit nende Eestist lahkumisel, siis H. Nõu oli 10, E. Toona 7 ja Melberg 1-aastane. Minu raamatuis on mälupilt Eestist, E. Toonal on veel isiklikke lapsepõlve mälestusi vähe ehkki „Lotukata" on põgenikelaagri elust Saksamaal läbi lapse silmade. Melbergi eesti miljöö on puht konstrueeritud, nähtud väljaspool olija silmadega. Meile Toonaga on Eesti kodumaa, Melbergile mitte enam.

Oleme seda õppinud armastama, aga ka kriitiliselt suhtuma, Melbergi teos on tuntavaks protestiks Eesti vanemate vastu.

Ainestikuliselt on Eestit ja eestlasi meie teostes palju. Mõni üksik on rootslane. „Paha poiss" on üldinimlik, ka mõned eestlased ja kirjeldused Eestist. Toona „Puuingli" tegelased on inglased, aga „Sipelgas sinise kausi all" on konflikt eestlase ja inglase vahel. Melberg kirjeldab oma eesti tagapõhja ja kasvatust.

Kuidas suhtume Eestisse? Nende töödes ilmneb protest eestlastest vanemate vastu. Igal ajal on uued põlvkonnad protesteerinud vanemate vastu. Meie vanemad on kurvad, ühel maal oma, meil teisel maal oma tõekspidamistega. Kritiseerime konservatiivsust ja vaateid, et kõik uus on taunitav. Kritiseerime rahvuslikku paatost, hääle väristamist, punase riide kandmise keelustamist, venelaste hirmsat vihkamist. See on meie puudus, et me ei tunne nii või vastupidi.

Kirjeldame vaikset protesti meie generatsiooni juurtetusest.

Oleme kahe ühiskonna vahel ega tea kuhu kuulume.

Me ei teadnud veel oma muutuvust, meid kasvatati ainult selleks. Kuid noored ei leia oma identiteeti, õiget kohta. Protesti avaldamisel on igaüks isikupärane. Melberg teeb seda argessiivsemalt, teised pehmelt helluse ja resignatsiooniga.

Peale selle, et me eestlusest kinni hoiame, on meile tähtsam, et inimlikkusest kinni hoiame. Olen märganud, et meie meesautorid ei oska naisi kirjeldada, kujutades neid tüüpidena otstarbe järele. Mehed on aga sügavamõttelised. Loen ise parema meelega naisautoreid, kes nüanseerivalt kirjutavad.

II

Enn Nõu vaatles meesautoreid samas generatsioonis, kellest Alur Reinans, Einar Sanden (Ein) ja Enn Nõu ise on sündinud Tallinnas, Aarand Roos Tartus. Nad olid sõja ajal kõik lapsed ja Eestis oli neil ühtlane sotsiaalne tagapõhi.

Neist kolmel on Teine maailmasõda lapsepõlve intensiivsemaks kujundajaks. Sõjad vilksatavad nende teostes. Roos on noorim ja otsib keele kaudu oma identiteeti. Kõik kirjutavad pagulaselust. Neil on suuri raskusi jõdmaks eesti etabiliseeritud kirjanduse juurde. Nende teemades ja stiilis on sageli pagulaskaasaja ilminguid. Keegi neist pole hea psühhiloogias.

ALUR REINANS (1932), praegu statistik, filoloog, tegelane REE's, oli „Mana" toimetaja, avaldas kolm novelli ja romaani „Naera, inimene!" „Manas". Oli selle ilmumisel 25-aastane ja kaugel oma ajast ees. See on sotsiaalne pilt Upsala miljööst, joodikust eesti naisest, kes elab sotsiaalabist.

Selles romaanis on ligidal elavad eeskujud, see on peaaegu võtmeromaan, kirjeldades viletsaid olusid lammutamisele kuuluvais majades.

Ta kasutab telegrammistiili, mis ärritas vanemaid kirjutajaid. Ta julges kirjutada negatiivseist kangelastest ja andis edasi kõnekeelt kirjakeelena, mis 1957. a. leiti liialdusena. Romaan ilmus „Manas" ja pole eriraamatuna ilmunud, kuid peaks raamatuna ilmuma. Reinans võinuks kirjanduse alal palju rohkem teha, kuid ta on asunud muude tööde juurde.

EINAR SANDEN (1932) avaldas kaks luuletuskogu ja proosateoseid. Romaan „Ungari sügis", mis käsitles eesti üliõpilaste elu Inglismaal, on kirjutatud lihtsas konarlikus kantseleistiilis. Esinevad lihtsad diskussioonid, Ungari ülestõus nähtud Inglismaa üliõpilaste reaktsioonis. Osalt on pagulaspoliitilist fraseoloogiat kasutatud, samuti raadio ja ajalehekeelt.

Teist teost „Viimane veerand veini" (1962) pean tema parimaks teoseks.

Ka selles on stiil ebaühtlane, kuid fraseoloogia on ehtne ja miljöö hea. Problemaatika on eesti pagulaslaevastiku ja meremeeste elu, selles on palju naisteluguside, kus on ainult üks funktsioon. Parema stiili ja väiksema õpetamisega saanuks sellest huvitav raamat.

Kas viimast on dokumentaalteosed „KGB kutsub Evet" (1968) ja „Mitme näo ja nimega" (1978); viimases on tsitaadid ajakirjandusest väga hästi välja nopitud. Einar Sanden on kirjutanud ka (stensiilil paljundatud) komöödia „Alcoopill".

AARAND ROOS (1941) on avaldanud luulekogu „Oma koli, oma voli" (1969). Ta esikteoseks oli jutustus „Lehmatapja" (1964), kirjutatud kui autor oli 24-aastane. See on ebakonventsionaalne, hea keeletundega kirjutatud, mida tasub lugeda. Teine teos „Tallermaa" (1968) on kombinatsioon erivormidest, reis loodusse, vaidlus poeedi ja mänedzheri vahel ühe käsikirja pärast. Moodne mehhaniseeritud lugu loodusest sõnamänguga, mis on pooleldi esseistlik, kuhu on liidetud kaks iseseisvat tööd.

Parim teos on novellikogu „Esto Atlantis", milles ta otsib oma identiteeti, mida tal pole, läbi ajaloo eesti jälgede otsimisel jõudes sellele lähemale ehk eesti üliõpilaskonna suvepäeval Rootsis.

Avaldanud veel dokumentaalteose „Jumalaga Kars ja Erzerum" (1976) ja tänavu „Juutide kuningas Tallinnas". Viimases on usulised esseed, kus jutlustaja A. Roos oma hea stiiliga, paljude paralleelide leidmisega usulise tundega seletab eestluse ja ristiusu sidemeid, Kristuse ja Kalevipoja osa kui misjonlikku eestlust.

ENN NÕU esimene raamat „Pidulik marss" ilmus 1968. See on tulevikuromaan, mille tegevus toimub pärast III maailmasõda, kui mõtted on saanud vaba voli. E. Nõu mainis, et kirjutamine on talle olnud alates 1945 tegevuseks igapäevase leivateenistuse kõrval, sooviga oma raskusi enesest välja kirjutada. Talle meeldib näha oma mõtteid trükis. „Näen eesti keeles kirjutamist kui eksklusiivset võimalust. Igal kirjanikul on oma inspiratsioon ja see tuleb tunnetest. Inspiratsioon on ebamäärane mõiste. Mulle tähendavad palju vapustavad sündmused nagu Eestis käimine ja tulevikuvõimalused. Olen osa võtnud eesti pagulaspoliitikast, olen näinud tulemuste puudumist konkreetsetele sihtidele, mittekuhugi välja jõudmist. Meie saavutused on väiksed. Olen jälginud mida öeldakse ja tehakse, kuid mida peaksime tegema seda me kunagi ei tee. Need märkused on kohaldatavad esikteose saamisloole.

Toimetatud novellivalikust „Tont teab" (1968), mis sisaldas mitme noore autori töid, lükati kaks minu tööd EKK poolt tagasi. Teine novellikogu „Vastuvett" ilmus jälle oma kirjastusel.

Inspiratsiooni allikaks on ümbritsev elu, ka Eesti ajalugu on minu lemmikaine.

Püüan teemalt igast küljest näha ja allikaid kasutada. Uuema romaani „Lõigatud tiibadega" ja „Pärandusmaksu" puhul on kasutatud ajalehe väljalõigete kogu kus on üle 30.000 lõike. Lisaks on räägitud eesti hääli 40—50 tundi helilindile. Meelsamini kirjutan isiklike läbielamuste taustal. Ma ei kirjuta otseseid lugusid, vaid liidan tegelased mitmeist isikuist kokku. Olen koostanud palju intervjuusid. Armastus on siiski isiklik läbielamus. Kirjanduslikest eesti loojaist pean lugu Albert Kivikasest.

Ilmunud kaksikromaanis on eestlaste ajalugu 1971—1972, aga ka eestlaste elu Venemaal ja pagulaste lennuki hõivamine, mis on pagulassoovide viimane absurdne lahendus. Raamatus on lühilauseline stiil, venekeelseid lauseid, armastusvahekord vene tüdrukuga. Leian, et kõnekeele kasutamiseks ei tohi olla mingisuguseid tõkestusi ka siis kui need pärinevad shargoonist. Vormi küsimus pole primaarne. Mulle ei meeldi kirjanduslik tsensuur. Ei usu, et kirjanik ise on midagi erilist, küll võib raamat seda olla, sest raamatul on oma iseseisev elu. Usun, et eesti keeles kirjutamisel on mõtet ka edaspidi. Lõpuks leian, et negatiivsete asjade avaldamine ei tee avaldist veel negatiivseks, vaid see teeb muret teatud ideaalse isiku arusaamistele.

S. BROGOWSKI, O.D.
OPTIK
Tel. 531-4251
412 RONCESVALLES

Saskatchewani embleemlilleks on aastast 1941 Western Red Lily, Orangecup Lily ehk Wood Lily (Lilium philadelphicum var.andinum), Eesti flooras see liik puudub. Leviku ala Mehhikost Põhja-Carolinani, Missourini. Kanadas Ontariost Briti Kolumbiani. Taim on 50 sm kuni 1 m kõrge, 1—5 oraanzpunast püstjat õit varre tipus. Kodumaal leidub metsistunutena: Kirju liilia — Lilium martagon ja tuliliilia — Lilium bulbiferum. Võib oletada, et talu aedade hävinemisel on mitmeid teisigi vastupidavamaid aedtaimede liike metsistunud ja levinud neile sobivatel kasvukohtadel.

KAASMAALASED
Laenu vajaduse korral kasutage
Toronto Eesti Ühispanga madalaid
laenuintressimäärasid.
HÜPOTEEKLAENUD 10,25% aastas
Intressid arvestatud veerandaasta viisi. Laenud on lahtised.
PERSONAALLAENUD 10,8% aastas
Personaallaenud on laenuvõtja surma või jäädava töövõimetuse puhul kindlustatud $10 000.— ulatuses.
ÜHENDUSES ON JÕUD!

Ella Kirsipuu 80

Kõigi inimeste elukäigud ei ole ühesugused. Mõnedel jooksevad need rutiiniga läbiimbutatud rada, kuna teistel on nad kaugel shabloonist ja igavast ühetoonilisusest, olles küllastatud huvitavate ja mitmepalgeliste sündmustega ja sisutiheda töö ja tegevusega.

Nende viimaste hulka kuulub ka Ella Kirsipuu, kes elab praegu Rootsis kuid viibib praegu Torontos külas oma õe Linda Kruusi juures, kelle perekonnas ta tähistas oma 80. sünnipäeva. Kahtlemata sai Ella Kirsipuu juba kodunt kaasa need tulised elusädemed, mis viisid teda Eesti vabariigi ajal juhtivatele kohtadele meie sotsiaalteeninduses ning suunasid teda mitmele poole laia maailma, kuhu tol ajal oli vähestel eestlastel siirdumise võimalusi.

Ella Kirsipuu sündis Vahastu vallas Järvamaal, kus ta isa oli köster-kooliõpetaja. Kui juubilar oli 3-aastane, siirdus isa paremate teenistusvõimaluste otsingul Venemaale ja lasterikka perekonna asukohaks sai Simbirski kubermang. Isa töötas panganduse alal ning oli isegi nii heal järjel, et ta tõi oma lastele Eestist kodukooliõpetaja. Kui Ella Kirsipuu oli 13-aastane, saabus perekond Eestisse tagasi, kus juubilar lõpetas Tallinna keskkooli ja 1929. aastal Tartu ülikooli õigusteaduskonna.

Juubilari ei huvitanud siiski advokatuur ning sotsiaalküsimuste vastu huvi tundva noorena siirdus ta sekretärina Kristliku Noorte Naiste Ühingu teenistusesse, kus ta töötas kuni 1936. aastani. Selles kapatsiteedis saadeti ta ka 1931. ja 1932. aastal stipendiaadina üheks aastaks Ühendriikidesse sotsiaalteadusi õppima. See oli huvitav aeg ja huvitav reis, kuna noorel stipendiaadil tuli mingisuguse eksituse tõttu isegi paar päeva kurikuulsal „Pisarate Saarel" Ellis Islandil viibida, kuhu koondati tol ajal enne New Yorgis maandumist kõik emigrandid.

1936. aastal siirdus juubilar sotsiaalministeeriumi teenistusesse, kus ta oli perekonna hoolekande nõunikuks. See oli väga produktiivne ajajärk Ella Kirsipuu elus kuna ta võttis osa laste- ja emadekaitse seaduse eelnõu väljatöötamisest ning oli seotud Eesti Naisliidu poolt asutatud instituudi tööga, mis valmistas ette sotsiaalala assistente, keda juubilar aitas hiljem maavalitsuste juurde tööle rakendada.

Juubilaril ei õnnestunud 1944. aastal Eestist põgenemine ja ta jatkas oma tööd okupeeritud Eestis sotsiaalalal, töötades kuni 1950. aastani tervishoiuministeeriumis. Kuid siis tuli tema senises elutöös muudatus ja ta siirdus Tallinnas töötavasse Vene Gümnaasiumi eesti keele õpetajaks. Nii kummaline kui see ka oli kuid Stalini diktatuuri ajal pidid venelased õppima ka kohaliku maa keelt, milline korraldus Stalini surma järele kaotati. Hiljem õpetas ta vene keelt veel meditsiinilises keskkoolis ja 1955. aastal läks ta pensionile ning 1957. aastal õnnestus tal sugulaste nõudmisel siirduda Rootsi, kus ta töötas arhiivitöölisena kuni erru minekuni.

Selline on Ella Kirsipuu vaheldusrikas elukäik väga kontsentreeritud kujul. Võik siiski veel juurde lisada, et juubilar võttis Eesti Vabariigi ajal osa mitmetest erialalistest rahvusvahelistest konverentsidest Oxfordis, Genfis, Dubrovnikus (Jugoslaavias) ning viibis ka Rahvasteliidu stipendiaadina 1938. aastal üks kuu Genfis. Nendel konverentsidel võitis ta endale palju sõpru rahvusvahelises ulatuses ning sel ajal sõlmitud sidemed on viinud ta Rootsi elama asudes jälle kontakti krahvinna Elsa Bernadotte'iga, kes on suur eestlaste sõber.

Ella Kirsipuu on kulutanud oma nõudlikel tegevusaladel pika eluaja jooksul palju energiat, kuid sellest on jäänud veel küllaldaselt ülejääke 80. eluaasta künnisele jõudmisel. Juubilar läheb uutele eluaastatele vastu temale omase elujaatava huumoriga ja erksa vaimuga, olles sellega eeskujuks paljudele noortele, kes kiputavd juba siis väsima kui nad oma eluaastatega ei ole veel küündinud poole Elsa Kirsipuu elueani.

A.

VABA EESTLANE

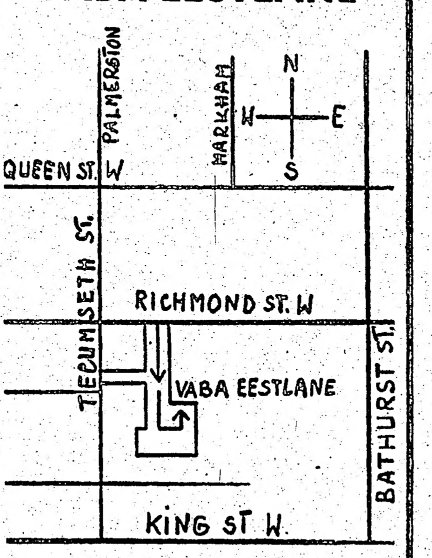

„Vaba Eestlase" toimetuse ja talituse asukoha plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—4-ni.

Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675

Toimetajad kodus
väljaspool tööaega:
Karl Arro 766-2057
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE
VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:

üks toll ühel veerul	$3.25
esiküljel	$3.75
tagaküljel	$3.50

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:
1. Vaba Eestlase talitus
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70,
Stn. C, Toronto 3, Ont.
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
2. Mrs. Leida Marley
149 Bishop Ave.
Willowdale, Ont.
Telefon: 223-0080

Mõtteteri

* Kui te mõnelt kaugelt reisult tagasi tulete, soovivad kõik teie sõbrad kuulda, et ilm oli halb, et te sattusite tänavaröövli küüsi, et harjumata toit tegi teid haigeks ja et kõik oli liiga kallis. Kuid seda te muidugi neile ei ütle. Te ütlete hoopis midagi muud — iga päev paistis päike, toit oli taevalik, kõik inimesed ausad ja abivalmis ja hinnad olid naeruväärselt madalad. Kas see oli nii? Muidugi mitte! Tõde asub kuskil nende kahe versiooni vahepeal.

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Neljapäeval, 28. septembril 1978 — Thursday, September 28, 1978

KIREV MAAILM

LONDON — Inglise kuninganna Elizabethi vaimulik, ülemdiakon John Ross Youens, 63 aastat vana, oli kohtu all, kus teda süüdistati ühe noore tüdruku kleidisaba kergitamise pärast Wimbledoni tennisevõistlusel. Vaimulik seisis ühe 14-aastase tüdruku selja taga ja kergitas selle kleidiserva nelja tolli võrra, tuues nähtavale kleidi varjus oleva kehaosa, mida üks komblusvalve detektiiv juhtus märkama. Üks teine detektiiv ütles, et tema olevat märganud sarnast vahejuhtumit koguni neli korda. Vaimulik selgitas kohtus, et kuna tal oli kaks aastat tagasi olnud käe operatsioon, pidi ta alaliselt käega harjutusi tegema, et vereringe oleks käimas. Kuna sel päeval oli ilm eriti vilu, tuli käeliigutusi tihedamini teha. Kohus lõpetas süüdistuse.

KOPENHAAGEN — Kopenhaagenis on mõned nädalad olnud prügivedajate streik. Streigi põhjuseks oli asjaolu, et Taani sotsialistlik partei on valitsuses koalitsioonis mitte-sotsialistliku parteiga. Inimesed on prügi kuhjanud tänavaile ja nüüd on Kopenhaageni rotid asunud neisse kuhjadesse elama.

OTTAWA — Kanada transportminister James Snow ütles, et üldine liiklusõnnetuste surmajuhtumite arv, kuhu on arvestatud motoristid, jalgratturid ja jalakäijad, oli möödunud poolaastal 16 aasta madalaim. Kokku said surma 538 inimest 1978. a. esimesel kuuel kuul, mis on 52 võrra vähem kui eelmisel aastal samas ajavahemikus.

RAUMA — Kalastusretkel olev Rauma kalur nägi, kui 2—3 laevameest vedasid vodkakaste Nurmekse randa. Öösel läks ta sündmusekohale ja vedas kastid oma koju. Politsei avastas need siiski pea, kusjuures selgus, et kalamees oli saanud 2900 pudelist koosneva vodkasaagi. Soomlased on abi otsinud asja selgitamiseks ka N. Liidust, sest Moskavskaja vodka on valmistatud Venemaal. Seni pole vedajaid veel leitud.

RIVERSIDE, Kal. — Üks noor mees, kes segas pulmapidu tulistades peosaalis, ärritas pulmalised nii üles, et nad peksid mehe surnuks. Politsei leidis, et Steve Soria, 18, sisenes pulmapeole ja hakkas seal mõne külalisega tülitsema. Ta haaras relva ja hakkas umbes 200 inimese suunas tulistama. Enne kui ta kahju sai teha, langes ta ise peksmise ohvriks.

TORONTO — Suur-Toronto avalikes algkoolides on laste arv juba aastaid vähenenud ja tekitanud probleeme õpetajate töökohtade leidmisel. Samal ajal aga on suurenenud metro katoliiklike alg- ja keskkoolide õpilaste arv. Põhjus on asjaolus, et neis koolides on parem õppetase, eetiline ja usuline kasvatus, mis on oluline kasvueas olevaile noortele. Üldse vähenes käesoleval sügisel õpilaste arv Kanadas umbes 27.000. Vaatamata õpilaste arvu vähenemisele on kulutused koolidele tõusnud, Ontarios üksi on need 6,7 miljardi dollarit.

NEW YORK — Archer Tongue, Liitunud Rahvaste Organisatsiooni rahvusvahelise alkoholi ja narkootikaprobleeme uuriva komisjoni liige on Taanis peetud Põhjamaade alkoholiuurimiste kokkutulekul öelnud, et alkoholi toodang ja tarvitamine Euroopa majandusliitu kuuluvais riikides on kasvamas. Põhjuseks on asjaolu, et majandusliit on taotlenud liikmesriikide tollimüüride kaotamist, mis omalt poolt on soodustanud ka alkoholi rahvusvahelist turgu. Alkoholikaupade kasv Lääne-Euroopa turgudel on kasvanud ka selletõttu, et inglased joovad nüüd rohkem veine ja prantslased joovad viskit. Kõigis riikides on hakatud kasutama teiste riikide jooke.

Toronto Eesti Rahvatantsu Rühm „Kungla" treeningupäevade „LIRTS'u" kokad Herbert ja Agnes Mänd sõbralikus arutluses soolase supi juures. Foto: T. Kütti

Rahvatants lastele ja noortele

„Kungla" kolmekümnes aasta on alanud. Juba on uusi rühmajuhte treenitud ja esimene harjutus hästi korda läinud. Juubeliaasta tuleb huvitav ja tegevusrohke. Lähemas tulevikus sõidab Toomas Metsala Rootsi, et viimistleda ESTO-80 esinemise kava. On ka saabunud küllakutse Baltimorest sealsele eestlaskonnale esinemiseks Eesti Maja viieteistkümnendal aastapäeval.

Lasterühma tegevus algab neljapäeval, 5. oktoobril kell 19.00 Eesti Maja väikeses saalis. Rühmajuhiks on Tiina Heyduck ja pillimeheks Ellen Valter. Rühm on mõeldud 6—12-aastastele. Nagu varem mainitud, on ESTO-80 ettevalmistused käigus. „Kungla" juhatus soovitab kõigil neil rahvatantsuhuvilistel liituda „Kunglaga", kes soovivad rahvatantsijana ESTO-80-le sõita. Kui oodatakse järgmise sügiseni, siis puuduvad vajalikud kogemused ja treening. Algajate rühma harjutused on kolmapäeviti kell 18.30 Eesti Maja suures saalis. Rühmajuhiks on Kati Marley ja pillimeheks Peeter Sõrra.

Igal aastal on „Kunglal" tungiv vajadus pillimeeste järele. Palume akordioni või muude sobivate pillide mängijaid endist teatada, võttes kontakti „Kungla" juhatusega tel. 690-0714 või 225-4543.

*

T.E.R.R. „Kungla" aastapeakoosolek toimub 14. oktoobril kell 14.00 Earl Grey Senior Public School'is, 100 Strathcona Ave.

Eesti-Läti-Leedu ...

(Algus lhk. 1)

Mart Niklus märkis oma seletuse mustendisse, et Leedu KGB peaks ülekuulamisele ja tunnistajaks kutsuma Tallinna KGB ametniku Albert Moloki, kes teab Eesti—Läti—Leedu Segakomitee loomise katsetest rohkem kui tema, Mart Niklus.

Kui Mart Niklus jatkas Albert Moloki tegude ettetoomist, paigutas kapten A. Ots tunnistaja umbes pooleks tunniks kõrvalisse, tühja tuppa, nagu ta ütles „rahunema" ja „järelemõtlema".

Kaks kuud pärast kapten A. Otsa juures ülekuulamisel viibimist esitas Mark Niklus, Juliuse poeg, elukoht Tartus Vikerkaare tän. 25, kes sissetulekut saab Tartu võõrkeelte kursuse õpetajana, olgugi et ta hariduselt on bioloog-zooloog (linnuteadlane), Eesti NSV peaprokurörile kaebuse tema isikliku varanduse äravõtmise pärast.

Nimelt on KGB uurija kapten A. Ots temalt ära võtnud fotoaparaadi ja kasutatud ning kasutamata fotofilmid, lubades neid „peatselt" tagasi anda.

Asju tagasi ei antud. Kuna tema ülekuulamine toimus Leedu KGB ülesandel, soovitati M. Niklusel pöörata selle asutise poole. M. Niklus saatiski Leedusse vastava kirja. Vastus tuli Leedu KGB uurijalt T. Lazarevitshiuselt, kes aga üldsõnaliselt arutas asjade tagasisaamise õigust, millele tegusid ei järgnenud.

Mart Niklus nõudis kapten A. Otsa vastutuselevõtmist, kuna KGB tegevuse tõttu on temale suurt majanduslikku kahju tekitatud. Ta hindas A. Otsa poolt äravõetud esemete väärtust 80 rublale. See oli juba teine fotoaparaat, mis temalt KGB poolt ära võetud.

Kolmas dokument on Mart Nikluse 4-leheküljeline kiri professor Jüri Saarmale, kes Honolulus psühhiaatrite konverentsist osavõttes hiljem kodumaal raadioettekandes ja ajalehes „Kodumaa" väitis, et teated dissidentide vaimuhaiglatesse paigutamisest N. Liidus olevat vale ja laim.

Mart Niklus esitas rea fakte nõukogude psühhiaatrite kuritegelisest koostööst KGB-ga dissidentide vaimseks ruineerimiseks.

Hamiltonist

Noored, kes soovivad osa võtta leeriõpetusest eeloleval tegevusaastal, palutakse sellest teatada koguduse õpetajale enne oktoobri lõppu. Leeri avateenistus 12. novembril. Leerilaste õnnistamine toimuks esialgse kava kohaselt pühapäeval, 27. mail 1979.

*

Isikud kes oleksid huvitatud osavõtma Piiblitundidest palutakse sellest samuti teatada koguduse õpetajale. Kavakohaselt algaksid Piiblitunnid oktoobris ning leiaksid aset igal teisel neljapäeval kiriku ruumides.

*

Eesti Kool alustas uuesti tegevust laupäeval, 16. septembril. Lähemat informatsiooni pr. I. Tamm'elt, tel. 389-8440.

*

H.E.S. alustas oma uut tegevusaastat harjutusega esmaspäeval, 25. septembril kell 8 õhtul kiriku allruumis. Uued lauljad teretulnud.

*

Pühapäeval, 8. oktoobril kell 4 p.l. lõikuspüha ja koguduse aastapäeva jumalateenistus armulauaga. Solist Valve Tali.

Pühapäeval, 15. oktoobril kell 10.00 ingliskeelne jumalateenistus, teenib läti koguduse õpetaja. Samal päeval kell 11.00 lõikustänupüha jumalateenistus Kitchener—Waterloos St. John'i kirikus.

Pühapäeval, 22. oktoobril kell 11.00 jumalateenistus.

Pühapäeval, 29. oktoobril kell 4 p.l. usupuhastuse püha jumalateenistus. Külalisõpetaja Elmar Pähn.

Pühapäeval, 12. novembril kell 3 p.l. jumalateenistus. Leeritöö algus. Järgneb koguduse naisringi näitemüük.

Pühapäeval, 19. novembril kell 10.00 ingliskeelne jumalateenistus. Teenib läti koguduse õpetaja. Samal päeval kell 11.00 surnutepüha jumalateenistus armulauaga Kitchener—Waterloos, St. John'i kirikus.

Pühapäeval, 26. novembril kell 11.00 surnutepüha jumalateenistus armulauaga. Lahkunute mälestamised.

---

* Kuuldes inimesi õppivat, pean ma ikka naerma, — sest mispärast ei õpi nad ka magama? Meil on ju küllalt eluõõmusid, miks siis veel õppida rõõmus olla? — Kr. J. Peterson

Naiskunstnik lõunaristi alt

Teisipäeva õhtul avati Torontos Danielli galeriis (336 Dundas St. W.) Austraalias elava eestlanna Vaike Liibuse kunstinäitus. Toronto eestlastele on lõunakaare all olevate eesti kunstnike looming üsnagi tundmatu või üksikjuhtumeil saanud tuttavaks ajalehes ilmunud reproduktsioonide vahendusel. Selletõttu kokkupuude kaugelt tulnud kunstiloominguga on uudishimutseva esmakohtumise tundega.

Näitusel on välja pandud ligemale 30, enamuses vägagi suuremõõtmelist tööd, mis juba raamituna Austraaliast siia saadetud. Tööd jagunevad mitmesse loomingulaadi ja üldpildilt see on ülevaatenäitus, kus on tahetud anda kunstniku väljenduslaadi erivormid ja stiilid.

V. Liibusel on Austraalias olnud vägagi edukas kunstnikukarjäär. Ta töid on mitmes kogus, ta esinemised on olnud paljudes kohtades; väljaspool Austraaliat on võtnud osa ka Pariisis peetud grupinäitusest. Kümnel juhtumil on ta töid auhinnatud. Toronto kunstisõbrale pakkus ta loojamaailm näite Austraalia tänapäeva kunstist, mis on oma üldilmelt üsna lähedane Kanada, resp. siinsele eesti kujutavkunstile. Ta looduspiltides on rohkem eksootilist rohelist, aktide nahakoloriidis soojemat hõõgumist, taimed erineva lehestikuga, kuid loov eneseväljendus on otsiv nagu siingi.

Seda väljendust on ta teostanud peamiselt õlis, kuid ka akrüülikus ja segatehnikas, valitsedes neid kõike ilmse kindlusega, jäädes oma stiililt veidi impressionistlikuks meeleolutsejaks. Ta näib tugevam olevat portreedes, ka vaikeludes ja osa abstraktseid töid on väga õnnestunud, teiste kubistlike sugemete ja vormide lahendus on aga vähemõnnestunud. Meeldivad on just paar tekstuurpinnalist abstraktset tööd, üks neist tõesti austraalialik suure päiksega sooja liiva kohal.

Näitus jääb avatuks 16. oktoobrini.

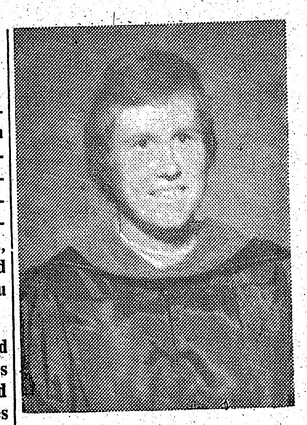

VIIU KANEP
saavutas Niagara Ülikooli juures magistri kraadi loodusteaduses M. Sc. Master of Science (counselling). Varem saavutanud Toronto Ülikooli juures järgmised kraadid: B. P. H. E. — kehalise kasvatuse, B. A. — psühholoogia ja B. Ed. — kasvatuse alal. Akadeemiliselt kuulub Eesti Naisüliõpilaste Seltsi.

PIRET TRUUVERT
lõpetas Toronto Ülikooli hambaarsti teaduskonna D. D. S. kraadiga. Varem lõpetanud sama ülikooli nelja-aastase kursuse loodusteaduses — B Sc. kraadiga. Töötab hambaarstina Torontos. Akadeemiliselt kuulub Eesti Naisüliõpilaste Seltsi.

Ühendriikide suurim lennuõnnetus

SAN DIEGO — San Diegos, Lõuna-Kalifornias, juhtus möödunud esmaspäeval Ühendriikide suurim lennuõnnetus, mis nõudis ohvriks vähemalt 150 inimese elud. San Diego lennuväljale lähenemisel põrkas Sacramentost saabunud Boeng 727 jet-reisilennuk kokku ühemootorilise Cessna lennukiga ning mõlemad lennukid kukkusid alla San Diego eeslinna, kus põlevad rusud süütasid mitu maja. Reisilennuki pardal oli 135 inimest, kes kõik said surma, kuna Cessna lennukis viibisid kaks meest — lendurõpilane ja istruktor, kes samuti said mõlemad surma. Allakukkunud lennuki rusud ja tekkinud tulekahjud surmasid maapinnal vähemalt 13 inimest. Kõik laibad olid tundmatuseni purustatud ja ära põlenud. Ametivõimud on alustanud lennuõnnetuse põhjuste kohta juurdlust. Kokkupõrge on seda mõistmatum, et mõlemaid lennukeid hoiatati enne õnnetust võimaliku kokkupõrke eest ning et nähtavus oli erakordselt hea.

Carteri erisaadik Nikaraaguas

MANAGUA — Nikaraagua president Somoza oli nõus vastu võtma Ühendriikide erisaadikut ja sellega Nikaraagua tulevikuplaane arutama pärast seda kui Nikaraaguá valitsusväed olid veriselt maha surunud pahempoolsete mässukatse. Ühendriikide president Carter saadab oma erisaadikuna Nikaraaguasse läbirääkimisi pidama William Jordeni, kelle esmajärguliseks ülesandeks on leida kriisile rahulikku lahendust ning viia president Somoza kontakti opositsioonigruppidega.

Sirje Okas-Ainso loomingu näitus Potsdamis

Potsdamis, N.Y. ilmuv „Courier & Freeman" toob oma kunstiküljel kolmeveerulise kirjutuse kaheveerulise fotoga Sirje Okas-Ainsost tema erinäituse puhul, mis väljas kogu septembrikuu St. Lawrence National Bank ruumides, Potsdamis. Artiklis märgitakse, et kunstnik on eestlanna, et ta oma õpinguteaastad on veetnud Argentiinas, kus ta biokeemikuna lõpetas ülikooli, töötades New Yorki asununa sellel alal, samuti alates 1975 Potsdamis, mis abiellumise tõttu sai tema elukohaks.

Kirjutus märgib hindavalt esitatud töid ja loetleb Sirje Ainso varemaid näitusi. Kirjutatakse, et tema viimast loomingut tuleb lugeda figuraalse ekspressionismi valdkonda.

Sirje Okas-Ainso abikaasa, dr. ins. Heino Ainso töötab Potsdamis Clarkson College of Technologies professorina.

VES

Terroristid tabati laskeharjutustelt

DORTMUND — Lääne-Saksamaa politseivõimud on kindlaks teinud, et üks äsja Dortmundi lähedal tabatud kahest terroristist on Angelika Speitel, keda kahtlustatakse koos teiste Baader-Meinhofi gängi liikmetega tööstur Hanns-Martin Schleyeri, pankur Jurgen Ponto ja peaprokuröri Siegfried Bubacki mõrvamises. Politseivõimud tabasid terroristid väga omapärastel asjaoludel kui Dortmundi eeslinnas asuvad elanikud informeerisid politseivõimusid, et lähedal olevast metsast on kuulda laskmist. Kontrollimisel selgus, et metsas sooritasid püstolkuulipildujatest laskeharjutusi kaks meest ja üks naine. Politsei lähenemisel avasid bandiidid politseinikele tule, kusjuures üks politseinikest sai surmavalt haavata. Ühel terroristidest õnnestus põgeneda, kui üks meestest ja naine said haavata ning arreteeriti. Naine osutus 26-aastaseks Angelika Speitel'iks, kuna mehe isiku kindlaktegemisel selgus, et tegemist on 27-aastase Michael Knoll'iga.

Nalja

Külalised jäävad lõpmata kauaks. Nad lahkuvad alles kolm tundi pärast kesköö d.

„Kas jäime väga kauaks?" küsib üks külalistest jumalagajätul.

„Põrmugi mitte. Tõuseme sel ajal nagunii juba üles."

*

Viimane poola nali on selline: Ühes koolis õpetaja palus iga last tuua järgmisel päeval viis zlotti Angoola kommunistliku partei kasuks korraldatud korjandusele. Kõik tõid, väljaarvatud väike Pavel. „Isa ütles, et Angoolas ei ole kommunistlikku parteid," seletas ta vabanduseks.

Järgmisel nädalal korjati viis zlotti Angoola ametiühingule. Jälle kõik lapsed tõid väljaarvatud väike Pavel, kes vabanduseks seletas: „Minu isa ütles, et Angoolas ei ole ametiühinguid."

Sellest järgmisel nädalal korjati jälle viis zlotti lapselt mis pidi minema Angoola nälgivaile lastele. Väike Pavel tõi seekord 15 zlotti. „Isa ütles, et kui Angoolas on nälgivaid lapsi, siis seal peab olema ka kommunistlik partei ja ametiühingu organisatsioon," seletas poiss.

Lembitu „Projekt kolm"

Skautüksus Lembitu Malev avas uue tegevushooja laupäeval, 3. septembril piduliku koondusega Peetri kiriku saalides. Avakoondusest võttis osa 60 noort ja vanemaid. Kaheksa uut poissi tuli noolepoisteks, 3 poissi läksid üle skautideks ja üks vendurskaudiks. Avakoondusele järgneb kolm vaikset nädalat, kuna järgmisel nädalalõpul on juhtide AK Kotkajärvel ja siis lõikustänupüha pikk nädalalõpp. Koondused algavad uuesti laupäeval, 14. oktoobril — noolepoistele kell 10.00, skautidele ja mereskautidele kell 11.00. Vaiksetel nädalatel toimub skautlemine kodudes kirjalikult juhendatud projekti alusel. „Projekt Kolm" täitmine nõuab vormide korrastamist, skaudivarustuse seadmist talvekorda ja skaudikirjanduse täiendamist. Teises osas on sügisene suurkorrastus oma kodus ja selle kujundamine tõeliseks eesti skaudi koduks. Projekti kolmas osa on sooritatud katsete inventuur ja tööplaani koostamine katsete sooritamiseks uuel algaval aastal. „Projekt Kolm" on lisaks kasvatuslikule sisule ka tõhusaks eesti keele harjutamiseks ja nõuab noolepoiste vanematelt kaasabi.

TEADAANNE

„Vaba Eestlase" kalendri koostamisel on igal aastal olnud suuri raskusi seltskondlikkude organisatsioonide, noorte organisatsioonide, koolide, kirikute jne. aadressidega, mis sageli muutuvad ja kalendrisse satuvad vale aadressid. Selle väärnähte kõrvaldamiseks paluvad kalendri koostajad kõigil nendel eesti institutsioonidel, kes soovivad oma aadresse „Vaba Eestlase" tähtraamatus avaldada, saata need „Vaba Eestlase" toimetusele aadressil: Vaba Eestlane, P. O. Box 70, Stn. „C", Toronto 3, M6J 3M7, Ont. Aadressid palutakse saata hiljemalt 31. oktoobriks. „Vaba Eestlane" ei vastuta iganenud aadresside osas.